

В. О. МИРОШНИЧЕНКО

МІЖНАРОДНЕ ОСВІТНЄ ПРАВО У СХЕМАХ ТА ТАБЛИЦЯХ

**Мирошніченко
Володимир Олександрович** –
кандидат педагогічних наук (PhD),
доцент, магістр права, доцент кафедри
правознавства Бердянського державного
педагогічного університету.
Дослідник нормативно-правового
регулювання сфери освіти.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА

В. О. Мирошниченко

МІЖНАРОДНЕ
ОСВІТНЄ ПРАВО
У СХЕМАХ ТА ТАБЛИЦЯХ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Київ
«Центр учбової літератури»
2024

УДК 341:37.014.1(075.8)

М 64

*Рекомендовано до друку як навчальний посібник
рішенням Вченої ради гуманітарно-економічного факультету
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол №10 від 22 червня 2024 р.)*

Рецензенти:

Каменський Дмитро Васильович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету;

Федорик Юрій Володимирович — кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та філософії Бердянського державного педагогічного університету;

Пелех Ія Василівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії і теорії держави та права Запорізького національного університету.

Мирошніченко В. О.

М 64 Міжнародне освітнє право у схемах та таблицях: навчальний посібник. / В. О. Мирошніченко. — К.: «Центр учбової літератури», 2024. — 100 с.

ISBN 978-611-01-3255-8

Навчальний посібник розкриває у доступній схематичній формі основні аспекти міжнародного освітнього права. Він висвітлює питання джерел, суб'єктів та системи міжнародного освітнього права. Велику увагу у цьому посібнику приділено європейському освітньому простору, міжнародним угодам Ради Європи та Європейського Союзу у сфері освіти.

Посібник має на меті закласти основи розуміння сучасного міжнародного освітнього права. Він буде корисним для здобувачів вищої юридичної та педагогічної освіти, для науково-педагогічних працівників та всіх учасників освітніх правовідносин, усіх хто має потребу у набутті широкого кола знань про міжнародне освітнє право.

ISBN 978-611-01-3255-8

© Мирошніченко В. О., 2024.

© Видавництво «Центр учбової літератури», 2024.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Поняття та джерела міжнародного освітнього права.....	6
1.1. Поняття, суб'єкти та система міжнародного освітнього права	
1.2. Джерела міжнародного освітнього права: загальна характеристика	
1.3. Міжнародні договори глобального характеру, що регламентують питання освіти	
1.4. Регіональні договори з прав людини, що визнають право на освіту	
РОЗДІЛ 2. Міжнародні освітні організації.....	11
2.1. Поняття міжнародної організації та її активів	
2.2. Ознаки та функції міжнародних організацій	
2.3. Міжнародні освітні організації, що діють у глобальному масштабі	
2.4. Європейські організації, що діють у сфері освіти	
РОЗДІЛ 3. Міжнародні стандарти освіти у документах ООН, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО та МОП.....	17
3.1. Право на освіту в документах ООН	
3.2. Діяльність агенції ПРООН та ЮНІСЕФ у сфері освіти	
3.3. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)	
3.4. Документи Міжнародної організації праці (МОП) про освіту	
РОЗДІЛ 4. Європейський освітній простір: загальна характеристика.....	24
4.1. Поняття та етапи формування Європейського простору вищої освіти (Болонський процес)	
4.2. Учасники Європейського простору вищої освіти	
4.3. Європейська система забезпечення якості освіти	
4.4. Характеристики Європейського освітнього простору	
4.5. Копенгагенський процес	
РОЗДІЛ 5. Міжнародні угоди та діяльність у сфері освіти Ради Європи та Європейського Союзу.....	28
5.1. Основні напрями діяльності та структура Ради Європи	
5.2. Міжнародні угоди Ради Європи у сфері освіти	
5.3. Європейський союз та документи ЄС у сфері освіти	

РОЗДІЛ 6. Практика Європейського суду з прав людини у сфері освіти.....32

6.1. Поняття та структура ЄСПЛ

6.2. Правове підґрунтя ЄСПЛ у вирішенні питань освіти

6.3. Аналіз практики ЄСПЛ у сфері освіти

РОЗДІЛ 7. Міжнародно-правовий режим визнання документів про освіту.....37

7.1. Конвенції та міжнародні рекомендації про правовий режим визнання документів про освіту

7.2. Процедура визнання іноземних документів про освіту в Україні та головні принципи, що стосуються оцінки кваліфікацій з вищої освіти

7.3. Органи Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні: Комітет Лісабонської Конвенції та Мережа ЄНЦЦ

7.4. Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій вищої освіти

РОЗДІЛ 8. Міжнародні та національні об'єднання університетів.....41

8.1. Міжнародна асоціація університетів (IAU)

8.2. Європейська асоціація університетів (EUA)

8.3. Утрехтське та Коїмбрське об'єднання та інші альянси університетів

8.4. Національні об'єднання університетів США, Великої Британії, Канади.

РОЗДІЛ 9. Міжнародні освітньо-наукові грантові програми.....60

9.1. Програма Європейського Союзу «Еразмус+»

9.2. Програма Європейського Союзу «Горизонт Європа»

9.3. Програма «Наука заради миру та безпеки»

9.4. Стипендіальна програма ім. Лейна Кіркланда

ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....84

ВСТУП

Сучасний світ розвивається з неймовірною швидкістю. Глобалізація, технологічний розвиток та культурний обмін перетворили усі континенти на взаємопов'язану систему, де освіта відіграє критичну роль у формуванні майбутнього. Відкриваючи двері до нових можливостей, міжнародне освітнє право стає керівним принципом у забезпеченні доступу до якісної освіти та розвитку для всіх народів світу. Розвиток цієї підгалузі міжнародного права дозволяє підвищити якість міжнародно-правового регулювання освітніх відносин та покращення системи освіти в світі загалом.

Міжнародне освітнє право, що сформувалося у другій половині ХХ століття, є на сьогодні відносно новою підгалуззю міжнародного права. На сучасному етапі розвитку міждержавних відносин на рівні міжнародних стандартів у сфері освітнього простору діють норми та принципи, що є закріпленими у відповідних міжнародно-правових актах про освіту. Також необхідно відмітити той факт, що міжнародні документи про право на освіту не обмежуються його проголошенням, а і встановлюють зміст даного права.

Навчальний посібник «Міжнародне освітнє право у схемах та таблицях» покликаний розв'язати проблему підвищення рівня правової обізнаності здобувачів вищої освіти та учасників освітніх правовідносин в Україні, допомогти майбутнім і діючим педагогам та юристам краще зрозуміти специфіку міжнародно-правового регулювання у сфері освіти.

У запропонованому навчальному посібнику розглядаються теми: «Поняття та джерела міжнародного освітнього права», «Міжнародні освітні організації», «Міжнародні стандарти освіти у документах ООН, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО та МОП», «Європейський освітній простір: загальна характеристика», «Міжнародні угоди та діяльність у сфері освіти Ради Європи та Європейського Союзу», «Практика Європейського суду з прав людини у сфері освіти», «Міжнародно-правовий режим визнання документів про освіту», «Міжнародні та національні об'єднання університетів» та «Міжнародні освітньо-наукові грантові програми».

Автор посібника буде вдячний за всі критичні зауваження і побажання, що пов'язані з покращенням посібника.

Володимир Мирошниченко

РОЗДІЛ 1. Поняття та джерела міжнародного освітнього права.

Міжнародне право (загалом) — це система юридичних принципів і норм договірної та звичаєвої характеру, що виникають в результаті угод між державами та іншими суб'єктами міжнародного спілкування і регулюючих відносин між ними, з метою мирного співіснування та розвитку всіх форм співробітництва (безпекового, економічного, культурно-освітнього та ін.).

Міжнародне освітнє право – це сукупність належним чином визнаних правових принципів і норм, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права у галузі освіти.

Суб'єкти міжнародного права — це сторони, наділені юридичними правами й обов'язками в суспільних відносинах, урегульованих міжнародним правом. Якщо максимально спростити це визначення, то отримаємо таке: суб'єктом міжнародного права є той, хто має права і несе обов'язки відповідно до норм міжнародного права.

Загальновизнаними суб'єктами сучасного міжнародного права є:

держави

народи (нації), що борються за незалежність

міжнародні (міжурядові та неурядові) організації

державо-подібні утворення

юридичні та фізичні особи (в окремих випадках)

Суб'єкти міжнародного освітнього права

Первинні суб'єкти ніким не створюються. Їх поява - об'єктивна реальність, результат природно-історичного процесу. Це перш за все **держави** і, в деяких випадках, народи і нації.

Похідні суб'єкти міжнародного права створюються первинними. Обсяг їх міжнародної правоздатності залежить від наміру і бажання їх творців. Це, насамперед, **міжнародні міжурядові організації**.

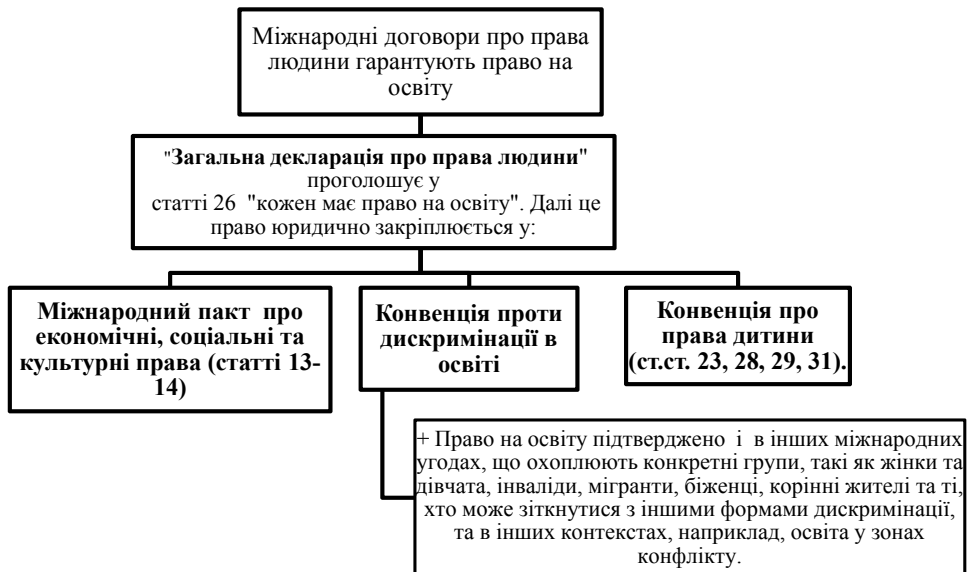
Конвенція — (лат. conventio — договір, угода) — різновид міжнародного договору. Конвенція — це угода між суб'єктами міжнародного права, що регулює між ними відносини через створення взаємних прав та обов'язків. Як правило, назву конвенції отримують багатосторонні угоди. Важливо, що конвенція регулює весь комплекс питань, пов'язаних з відповідною темою.

Декларація (лат. deklaratio — оголошення, вислів) — це політико-правовий документ, що проголошує або засновує певні наміри, цінності, принципи, зміни, що відбудуться. У формі декларації проголошують основні принципи зовнішньої або внутрішньої політики держави, основні положення діяльності міжнародних організацій у конкретній сфері міжнародних відносин.

Резолюція (лат. Resolution - рішення, дозвіл) - рішення, прийняте посадовою особою або дорадчим органом, міжнародною організацією (наприклад, Генеральною конференцією ЮНЕСКО). Документ, що фіксує рішення, постанову. Найчастіше резолюцію приймають на зборах, нарадах, з'їздах, конференціях провідних фахівців з того чи іншого питання.

Пакт (від лат. Pactum - договір, угода) - одне з найменувань різного роду міжнародних договорів, що мають велике політичне значення, обмежене часом за угодою сторін, що укладають той чи інший пакт як правило в усній формі звернення.

Хартія — це правовий акт (різновид декларації), що не має обов'язкової сили, за змістом майже завжди є декларацією і формулює загальні принципи й цілі будь-яких міжнародних домовленостей.

- Конвенція про статус біженців, від 28 липня 1951 року, ухвалена в Женеві конференцією повноважних представників, скликаній відповідно до резолюції 429 (V) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1950 року. Набула чинності 22 квітня 1954 року. (Стаття 22).
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 року. (Стаття 10).
- Декларація про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту та добробуту дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновленні на національному і міжнародному рівнях від 3 грудня 1986 р., прийнята 41-ю сесією ГА ООН. (ст.ст. 3, 5).
- Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей, прийнята ГА ООН 18.XII 1990 року. (Частина III, ст. 12.4, 30, частина IV, ст. 43-1, 45-1).
- Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, від 18.XII 1992 року. Схвалена ГА ООН на своїй 47-й сесії. (ст. 4).
- Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 року / ООН. (ст. 24).
- Декларація про права корінних народів, від 13 вересня 2007 року, схвалена ГА ООН. (ст. 14, 15, 17, 21).
- Женевська Конвенція про захист цивільного населення під час війни (IV), від 12 серпня 1949 року, (ст. 24, 50, 94)...
- Повний перелік у розділі – ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА!

Міжнародне право вимагає від держав, що підписали та ратифікували **конвенції** щодо освіти – надання безкоштовної обов'язкової початкової освіти та забороняє дискримінацію в закладах освіти. Крім того, освіта повинна закласти основу для самореалізації та ефективної участі в суспільстві; батьки повинні мати певну свободу вибору способу навчання своїх дітей; академічні заняття повинні забезпечуватися та поважатися державою; і державна освіта повинна бути однаково доступною для всіх, незалежно від статі, раси, національного походження чи працездатності.

Міжнародне гуманітарне право, яке регулює поведінку сторін у збройних конфліктах, також включає положення про право на освіту, наприклад, захист студентів, працівників освіти та навчальних закладів. Освіта в основному захищена в міжнародному гуманітарному праві **Женевськими конвенціями** та додатковими протоколами до них.

Низка **регіональних договорів** з прав людини також визнають право на освіту :

- Американська конвенція про права людини (ст. 26) та Додатковий протокол до Американської конвенції про права людини у сфері економічних, соціальних та культурних прав «Протокол Сан-Сальвадору» (статті 13, 16);
- Африканська (Банджувська) Хартія про права людини і народів (ст. 17);
- Протокол №1 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (ст. 2);
- Європейська соціальна хартія (ст. 7);
- Хартія основних прав Європейського Союзу (ст. 14) та ін.

В європейському регіоні (серед держав-членів Ради Європи), право на освіту досить часто є предметом розгляду **Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ)**, і саме йому присвячена значна частина його рішень. Нормативною основою для розгляду таких справ є положення ст. 2 Протоколу №1 до Конвенції про захист прав і основних свобод людини (1950 р.), у якій право на освіту закріплено в такій формі: **«Нікому не може бути відмовлено у праві на освіту. Держава під час виконання будь-яких функцій, узятих нею на себе в галузі освіти і навчання, поважає право батьків забезпечувати таку освіту і навчання відповідно до своїх релігійних і світоглядних переконань».**

РОЗДІЛ 2. Міжнародні освітні організації.

Міжнародна міжурядова організація (ММО) – це об'єднання держав, яке засноване і діє на основі міждержавного договору, створене для реалізації певних завдань (тобто створене з відповідною метою), у зв'язку з цим наділене системою постійно діючих органів, володіє автономними правами й обов'язками, відмінними від прав і обов'язків держав - членів організації, і її діяльність здійснюється згідно з загальновизнаними принципами та нормами міжнародного права.

Міжнародна **неурядова** організація (МНУО) – будь-яка міжнародна організація, що не заснована на підставі міжурядової (міждержавної) угоди.

Акти (рішення) міжнародної організації, є допоміжними джерелами міжнародного права і важливим чинником, що впливають на процес формування нових норм міжнародного публічного права.

Залежно від ступеня їх обов'язковості рішення міжнародних організацій поділяють на дві групи:

Акти, що мають обов'язкову юридичну силу.

Акти, що мають рекомендаційний характер.

Ознаки міжнародних організацій:

- ❖ членство 3-х і більше держав;
- ❖ наявність установчого міжнародного договору;
- ❖ створена у відповідності до міжнародного права;
- ❖ наявність постійної структури, постійні органи і штаб-квартира;
- ❖ повага суверенітету членів-держав;
- ❖ невторчання організації у внутрішні справи країн - членів організації;
- ❖ встановлення порядку, прийняття рішень і їх юридичної сили

Функції міжнародних організацій

Міжнародні організації виконують, як правило, такі основні функції:

вони є інструментами
зовнішньої політики
окремих держав;

арена для дискусій членів
організації;

у межах своєї компетенції
беруть участь у створенні
юридичних норм;

служують одним з
найважливіших каналів
міжнародної соціалізації
для держав, що прагнуть
вступити до них;

беруть участь у
регулюванні тієї чи іншої
форми
світогосподарських та
культурно-освітніх
зв'язків.

Класифікація міжнародних міжурядових організацій

За критерієм масштабів діяльності організації:	Універсальні
	Регіональні
Залежно від компетенції міжнародних міждержавних організацій:	Загальні
	Спеціальні
Відповідно до основних напрямів діяльності:	Політичні
	Економічні
	Фінансові
	Співробітництва у сфері освіти
У зв'язку з появою в діяльності МО окремих елементів наднаціонального характеру:	Організації традиційного (міждержавного) співробітництва
	Організації з елементами над державності
З точки зору членства:	Закриті (в яких не передбачено членство інших держав, крім держав-засновниць)
	Відкриті (в установчих документах яких регламентується порядок приєднання та участі в роботі організації держав, які бажають це зробити)

Міжнародні організації, що діють у сфері освіти:

Спеціалізовані установи ООН :

- **Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)** <https://www.unesco.org/en>; (Юридичні справи ЮНЕСКО <https://www.unesco.org/en/legal-affairs>);
- **Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)** <https://www.unicef.org/> ;
- **Агенція Програма розвитку ООН (ПРООН)** <https://www.undp.org/> ;
- **Міжнародна організація праці (МОП) (ILO)** <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>, (Міжнародний навчальний центр Міжнародної організації праці <https://www.itcilo.org/about>);
- **Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН)** <https://www.unhcr.org/>, Освіта <https://www.unhcr.org/education.html> ;
- **Фонд ООН у галузі народонаселення (ЮНФПА)** <https://www.unfpa.org/> Портал даних ЮНФПА про населення. Категорія: Освіта <https://pdp.unfpa.org/search?categories=education> ;
- **Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО)** <https://www.unido.org/about-us/who-we-are> (Навчальна академія ЮНІДО <https://hub.unido.org/training-modules>) ;
- **ООН Жінки** <https://www.unwomen.org/en/about-us/about-un-women> (Навчальний центр ООН Жінки <https://trainingcentre.unwomen.org/>) ;
- **Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ)** <https://www.wipo.int/policy/en/> (Академія ВОІВ <https://www.wipo.int/academy/en/>), (WIPO Lex <https://www.wipo.int/wipolex/ru/index.html>).

Інші міжнародні організації :

- **Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) (OECD)** <https://www.oecd.org/> (Директорат з питань освіти та професійної роботи ОЕСР <https://www.oecd.org/education/a-zindexofdirectorateforeducationwork.htm#1> ;
- **Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) (OSCE)** <https://www.osce.org/>, Освіта <https://www.osce.org/education> ;

Міжнародні організації, що діють у сфері освіти:

(продовження)

- Міжнародна асоціація університетів (IAU) <https://www.iau-aiu.net/> ;
- Міжнародний інститут освіти (ІІЕ) <https://www.iie.org/> ;
- Інтернаціонал освіти (**Education International**) <https://www.ei-ie.org/en> ;
- Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) <https://www.irex.org/> ;
- Міжвідомча мережа з питань освіти у надзвичайних ситуаціях (INEE) <https://inee.org/about-inee> ;
- Глобальна мережа академічної доброчесності (GAIN) <https://globalacademicintegrity.network/> ;
- Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) <https://academicintegrity.org/> ;
- Міжнародна мережа агентств із забезпечення якості вищої освіти (INQAAHE) <https://www.inqaahe.org/presentation> ;
- Служба освітніх тестувань (ETS) <https://www.ets.org/> ;
- Співдружність навчання (COL) Британської Співдружності націй <https://www.col.org/> ;
- Трест розвитку освіти (Education Development Trust) <https://www.educationdevelopmenttrust.com/> ;
- Центр розвитку освіти (Education Development Center) <https://www.edc.org/> ;
- World Learning Inc (Світове навчання) <https://www.worldlearninginc.org/> ;
- Глобальний освітній кластер (GEC) <https://www.educationcluster.net/> ;
- Глобальне партнерство в галузі освіти (GPE) <https://www.globalpartnership.org/> ;
- Room to read (Кімната для читання) <https://www.roomtoread.org/about-us/> ;
- Міжнародна рада з освіти дорослих;
- Міжнародна федерація з фізичного виховання;
- Всесвітня організація дошкільного виховання;
- Міжнародне товариство художнього виховання;
- Міжнародне товариство музичної освіти і виховання;
- Міжнародна рада з педагогічної освіти;
- Всесвітня асоціація з педагогічних досліджень;
- Міжнародна асоціація навчальної і професійної орієнтації;
- Всесвітня рада товариств порівняльно-педагогічних досліджень;
- Міжнародна асоціація осіб, які працюють із педзанедбаними дітьми;
- Організація ЛАД з питань освіти, науки і культури (АЛЕКСО);
- Ісламська організація освіти, науки і культури (ІСЕСКО);
- Організація міністрів освіти Південно-Східної Азії (СІАМЕО);
- Організація іbero-американських держав з питань освіти, науки і культури.

Міжнародні організації, що діють у сфері освіти:

(продовження)

(Регіон Європа)

- Рада Європи (CoE) <https://www.coe.int/en/web/portal/home> ;
- **Європейський Союз :**
- Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту та культури Європейської комісії Європейського Союзу (DG EAC) https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/education-youth-sport-and-culture_en ;
- Європейська виконавча агенція з питань освіти та культури Європейської комісії Європейського Союзу (EACEA) https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/european-education-and-culture-executive-agency_en ;
- Європейська навчальна фундація (ETF) – агентство Європейського Союзу <https://www.etf.europa.eu/en> ;
- Європейський центр розвитку професійної освіти – агентство Європейського Союзу (CEDEFOP) <https://www.cedefop.europa.eu/en> ;
- Європейський соціальний фонд Європейської комісії Європейського Союзу (ESF) <https://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=en> ;
- Європейська дослідницька рада Європейської комісії Європейського Союзу (ERC) (Виконавче агентство ERC) <https://erc.europa.eu/> .

Організацій, що напряму не підпорядковані ЄС:

- Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA) <https://www.enqa.eu/> ;
- Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (EQAR) <https://www.eqar.eu/> ;
- Європейська мережа академічної доброчесності (ENAI) <http://www.academicintegrity.eu> ;
- Центрально-Східноєвропейська мережа агенцій із забезпечення якості вищої освіти (CEENQA) <https://www.ceenqa.org/> ;
- Європейська асоціація університетів (EUA) <https://eua.eu/> ;
- Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE) <https://www.eurashe.eu/> ;
- Європейський союз студентів (ESU) <https://esu-online.org/> ;
- Європейське агентство з особливих потреб та інклюзивної освіти (EASNIE) <https://www.european-agency.org/> ; <https://www.inclusive-education-in-action.org/> ;
- Європейська асоціація освіти дорослих (EAEA) <https://eaea.org/> ;
- Європейська асоціація тюремної освіти (EPEA) <https://www.epea.org/> ;
- Асоціація педагогічної освіти в Європі (ATEE) <https://atee.education/> ;
- БізнесЄвропа (BusinessEurope) <https://www.business europe.eu/> ;
- Європейський профспілковий комітет освітян (ETUCE) <https://www.csee-etu ce.org/en/> ;
- Європейська асоціація міжнародної освіти (EAIE) <https://www.eaie.org/> .

РОЗДІЛ 3. Міжнародні стандарти освіти у документах ООН, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО та МОП.

Право на освіту в документах ООН (Організації об'єднаних націй)

Документи, які закріплюють **право людини** на освіту і визначають його зміст. До них належать :

- ✓ Загальна Декларація прав людини 1948 р. (стаття 26),
- ✓ Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р. з Додатковим протоколом 1952 р. (Європейська конвенція з прав людини),
- ✓ Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. (ст.ст. 13, 14),
- ✓ Декларація про право на розвиток 1986 р. (стаття 8).

До документів ООН, що стосуються права на освіту як **права дитини**, належать, зокрема:

- ✓ Декларація прав дитини (Нью-Йорк, 20 листопада 1959 р.) (принцип 7),
- ✓ Декларація про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту та добробуту дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновленні на національному і міжнародному рівнях (Нью-Йорк, 3 грудня 1986 р.) (ст.ст.3, 5),
- ✓ Конвенція про права дитини (ст.ст.23, 28, 29, 31) (Нью-Йорк, 20 листопада 1989 р.),
- ✓ Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (Нью-Йорк, 1990 р.).

Документи, що стосуються права на освіту як **права жінки**. Сюди належать:

- ✓ Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок від 7 листопада 1967р. (стаття 9);
- ✓ Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. (стаття 10).

Документи, що визначають **створення умов для поширення освіти** серед цілей міжнародного співробітництва. До них можуть бути віднесені :

- ✓ Декларація тисячоліття ООН (резолюція Генеральної Асамблеї 55/2 від 8 вересня 2000 р.)
- ✓ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 56/116 від 19 грудня 2001 р., яка проголосила Десятиліття писемності ООН.

Агенція Програма розвитку ООН (ПРООН) (англ. United Nations Development Program) — орган оперативної діяльності ООН, який є найбільшим міжнародним каналом надання багатосторонньої технічної та передінвестиційної допомоги країнам, у тому числі і в сфері освіти. Штаб-квартира ПРООН знаходиться у Нью-Йорку (США).

ПРООН було створено створене на підставі резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 22 листопада 1965 року шляхом об'єднання Розширеної програми технічної допомоги ООН і Спеціального фонду з метою сприяння прискоренню економічного та соціального розвитку країн.

Основні функції ПРООН :

- 1) розроблення проектів і програм розвитку;
- 2) розподіл коштів на втілення проектів, технічна допомога;
- 3) консультативні й експертні послуги;
- 4) організація семінарів і навчання національних фахівців за кордоном;
- 5) підготовка національних управлінських кадрів;
- 6) сприяння здійсненню реформ;
- 7) надання допомоги в надзвичайних ситуаціях.

Агенція ПРООН є одним з розробників **17 Цілей сталого розвитку (ЦСР)**, що були прийняті резолюцією Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2015 року всіма 193 членами Організації Об'єднаних Націй у рамках «Порядку денного 2030» з метою досягнення спільного кращого майбутнього для всього світу. Питанню освіти присвячена **четверта** ціль програми сталого розвитку, яка має таку назву : **«Якісна освіта». «Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх».**

У цій цілі зазначається: «Досягнення всебічної якісної освіти для всіх іще раз підтверджує думку про те, що освіта є одним із найпотужніших і перевірених засобів сталого розвитку. Ця мета гарантує отримання безкоштовної початкової та середньої освіти всіма дівчатками і хлопчиками до 2030 року. Вона також спрямована на забезпечення рівноправного доступу до недорогого професійного навчання, ліквідації гендерних і матеріальних розбіжностей і забезпечення загального доступу до якісної вищої освіти».

ПРООН в Україні реалізує програму –

Подолання бідності, досягнення процвітання та українських «Цілей розвитку тисячоліття». Проект складається з двох програм :

а) підвищення освітнього потенціалу Київського національного університету імені Т. Шевченка. Головними цілями проекту є: підвищення освітнього потенціалу Київського національного університету імені Т. Шевченка шляхом упровадження сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій у навчальний процес в університеті з подальшим поширенням отриманих результатів на всю систему вищої освіти в Україні; пропаганда української культури, науки та освіти в усьому світі.

б) «Цілі розвитку тисячоліття». Місія проекту — підтримка діяльності Уряду України шляхом здійснення заходів щодо удосконалення системи стратегічного планування та прогнозування, вироблення економічної та соціальної політики.

ЮНІСЕФ

— Дитячий фонд ООН, ЮНІСЕФ (англ. United Nations Children's Fund, UNICEF,) спеціалізована структура ООН, створена 11 грудня 1946 року. Є світовим лідером із захисту прав та інтересів дітей, який працює заради захисту й підтримки дітей з моменту їх народження і до початку дорослого життя. До вирішення дитячих проблем ЮНІСЕФ залучає найширше коло тих, хто може і повинен подбати про майбутнє нових поколінь, активно співпрацюючи з урядами і науковими установами, бізнесом і громадськими організаціями, лікарнями і навчальними закладами, інформуючи про проблеми дітей, пропонуючи перевірені й ефективні рішення, стимулюючи законодавчі зміни. Фонд надає допомогу дітям держав, що розвиваються.

ЮНІСЕФ співпрацює зі спеціалізованими організаціями та урядами для реалізації стратегічних планів щодо забезпечення здорового розвитку дітей, дотримання їх прав, розкриття потенціалу кожної дитини.

Напрями діяльності організації:

Захист та інтеграція дітей

Вживання дітей

Освіта дітей

Соціальна інклюзія та державна політика щодо дітей

Надзвичайні ситуації

Постачання та логістика

Інновації для дітей

ЮНІСЕФ надає технічну допомогу урядам з метою сприяння включенню положень про права дитини в конституції, розробленню кодексів про дітей та огляду відповідних національних законів з метою їх приведення у відповідність до міжнародних норм, у тому числі і в сфері освіти.

Конвенція ООН з прав дитини розроблялася за участі ЮНІСЕФ і є першим і основним міжнародно-правовим документом обов'язкового характеру, що присвячений широкому спектру прав дитини, зокрема і **праву на освіту та виховання (ст.ст. 23, 28, 29, 31)**. Документ загалом складається з 54 статей, що деталізують індивідуальні права осіб віком від народження до 18 років (якщо згідно застосовним законам повноліття не настає раніше) на повний розвиток можливостей в умовах, вільних від голоду і нужди, жорстокості, експлуатації та інших форм зловживань. Учасниками Конвенції з прав дитини є Святий Престол і всі країни-члени ООН, крім США, Південного Судану і Сомалі. Конвенція про права дитини прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року.

ЮНІСЕФ підтримує зусилля Міністерства освіти та науки (МОН) України щодо розширення доступу дітей до раннього навчання шляхом створення інклюзивного якісного середовища в дошкільних закладах. Дитячий фонд ООН допомагає забезпечити вчителів навчальними модулями з питань інклюзії. ЮНІСЕФ підтримав створення 500 інклюзивних ресурсних центрів (ІРЦ) по всій Україні, щоб допомогати освітянам включати дітей з інвалідністю в звичайний навчальний процес.

За підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) Український центр оцінювання якості освіти та МОН розробили Національну комунікаційну стратегію для підтримки Програми міжнародного оцінювання учнів (PISA) в Україні.

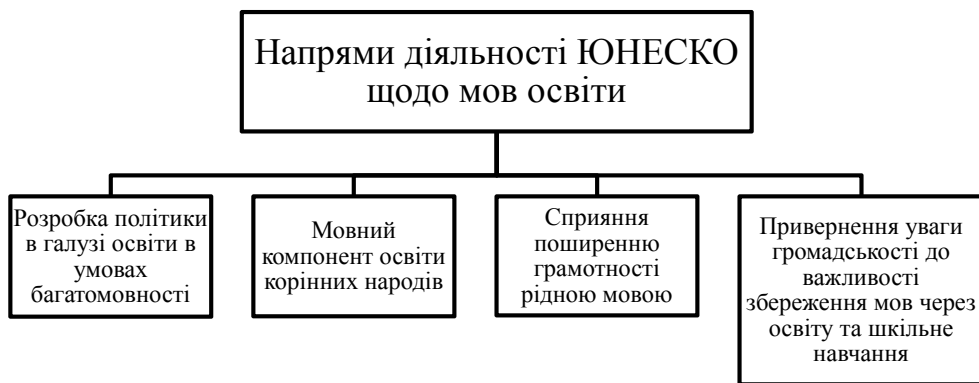
ЮНЕСКО

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) є міжнародною організацією зі статусом спеціалізованої установи ООН.

Безпосередньо у сфері освіти, нормотворча діяльність ЮНЕСКО орієнтована на: створення умов для розширення співпраці народів у сфері освіти, науки й культури; забезпечення загальної поваги до законності й прав людини; залучення більшої кількості країн до процесу підготовки правових основ для міжнародної інтеграції у сфері освіти; дослідження стану освіти у світі, зокрема в регіонах і країнах; прогнозування найефективніших шляхів розвитку й інтеграції; пропаганду прийнятих конвенцій і рекомендацій; збір й систематизацію звітів держав про стан освіти щороку.

Завдяки ЮНЕСКО був розроблений цілий ряд **міжнародних угод та інших правових актів у галузі освіти:**

- **Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960 р.);**
- **Рекомендація про становище вчителів (1966 р.);**
- **Рекомендація про виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва й миру і в дусі поваги прав людини і основних свобод (1974 р.);**
- **Рекомендація про технічний і професійну освіту (1974 р.);**
- **Рекомендація про розвиток освіти дорослих (1976 р.);**
- **Конвенція про технічну і професійну освіту (1989 р.);**
- **Саламанська Декларація та Рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами (1994 р.);**
- **Концепція вищої освіти на міжнародному рівні "Реформа і розвиток вищої освіти. Програмний документ" (1995 р.);**
- **Рекомендація про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів (1997 р.);**
- **Всесвітня декларація про вищу освіту XXI століття: підходи і практичні заходи (1998 р.);**
- **Декларація "Молодь за культуру світу та діалог цивілізацій в III тисячолітті" (1999 р.);**
- **Рекомендації об'єднаного комітету ЮНЕСКО / ЮНІСЕФ про освіту (2000 р.);**
- **Програма "Освіта для всіх", прийнята на Всесвітньому форумі з освіти в Дакарі у 2000 р.;**
- **Резолюція "Десятиліття освіти в інтересах сталого розвитку ООН 2005-2015 рр." (2002 р.);**
- **Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005 р.);**
- **Комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти – 2009: "Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку" (2009 р.);**
- **Класифікація МСКО 2011 (Міжнародна стандартна класифікація освіти 2011 р.);**
- **Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій, що стосуються вищої освіти (2019 р.).**

Основу діяльності цих напрямків ЮНЕСКО визначають:

- Всесвітня декларація про освіту для всіх (1990);
- Дакарська програма освіти для всіх, прийнята Всесвітнім форумом з освіти (2000);
- Загальна декларація ЮНЕСКО про культурне розмаїття;
- План дій щодо її виконання, а також ряд інших документів.

Документи Міжнародної організації праці (МОП) щодо освіти:

- ✓ Рекомендація про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, 1960;
- ✓ **Конвенція № 138** «Про мінімальний вік для прийому на роботу» (Женева, 26.06.1973 р.)
- ✓ Рекомендація про виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва й миру і вихованні поваги прав людини і основних свобод, 1974;
- ✓ Рекомендація про статус науково-дослідних працівників, 1974;
- ✓ Рекомендація про технічну і професійну освіту, 1974;
- ✓ **Конвенція про технічну і професійну освіту**, 1989;
- ✓ Рекомендація про визнання учбових курсів та свідоцтв про вищу освіту, 1993;
- ✓ **Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці**, 1999.

РОЗДІЛ 4. Європейський освітній простір.

Сучасний європейський освітній простір, являє собою **освітній** (*Європейський простір вищої освіти (EHEA)*) та **науковий** простір (*Європейського простору наукових досліджень (ERA)*), що функціонує на основі:

- ✓ автономії, незалежності університетів та одночасній їх відповідальності за якість вищої освіти;
- ✓ міжнародному співробітництві;
- ✓ усуненні перепон та забезпеченні широкого доступу до якісної освіти;
- ✓ принципах демократії;
- ✓ на активізації мобільності студентів та науково-педагогічних кадрів;
- ✓ відкритості наукових досліджень.

Початкові етапи формування Європейського простору вищої освіти:

1. Велика хартія університетів (1988 р.)
2. Лісабонська конвенція (1997 р.)
3. Сорбонська декларація (1998 р.)

Етапи Болонського процесу:

1. **Болонська декларація** (1999 р.)
2. Конвенція європейських вищих навчальних закладів і освітніх організацій (2001 р., м. Саламанка)
3. Комюніке зустрічі європейських міністрів (2001 р., м. Прага)
4. Декларація з Грацу (2003 р.)
5. Берлінський саміт (2003 р.)
6. Декларація Глазго (2005 р.)
7. Конференція у Бергені (2005 р.)
8. Лондонське комюніке (2007 р.)
9. **Льовенське комюніке** (2009 р.). Конференція європейських міністрів вищої освіти (Льовен та Лювен-ля-Ньов). Комюніке «Болонський процес у період до 2020 року – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті».
10. **Римське комюніке** (2020 р.). Міністерське комюніке щодо розвитку Європейського простору вищої освіти до 2030 року.

Європейський простір вищої освіти являє собою спільний університетський простір країн Європи, які беруть участь у **Болонському процесі**, заснований на “структурному реформуванні національних систем вищої освіти, змінах освітніх програм та відповідних інституційних перетвореннях”.

Побудова Європейського простору вищої освіти, була та й продовжує залишатися головною метою Болонського процесу, не зважаючи на те що відповідний простір було створено в 2010 році, робота з його вдосконалення поки запланована на період до 2020 року.

Сьогодні учасниками Європейського простору вищої освіти є:

- ✓ 48 держав європейського континенту,
- ✓ Європейська Комісія (ЕС),
- ✓ Рада Європи (СоЕ),
- ✓ Європейський центр вищої освіти ЮНЕСКО,
- ✓ Європейська Асоціація Університетів (EUA),
- ✓ Європейський Союз Студентів (ESU),
- ✓ Європейська Асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA),
- ✓ Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE),
- ✓ Освітній Інтернаціонал (Education International),
- ✓ БізнесЄвропа (BusinessEurope) та інші.

Основні реформи, передбачені Болонським процесом:

- Запровадження триступеневої системи вищої освіти;
- Навчання впродовж життя, включаючи визнання попереднього навчання (формального і неформального), гнучкі графіки навчального процесу;
- Гарантія рівних можливостей в отриманні освіти;
- Сприяння зайнятості (вища освіта задля отримання кращої роботи);
- Запровадження і визнання спільних навчальних програм, а також спільних дипломів, що надаються університетами у партнерстві;
- Мобільність в межах ЄС та поза його межами;
- Визнання навчання і ступенів, отриманих в університетах інших країн;
- Забезпечення якості.

Гнучкість Європейського простору вищої освіти досягається завдяки наступним інструментам:

- ✓ Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС – ECTS),
- ✓ Додатку до диплома (ДД – DS),
- ✓ Національним рамкам кваліфікацій (НПК – NQF), які стали загальноприйнятими в системі освітнього простору.

Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG).

ESG мають такі цілі :

- вони встановлюють спільні рамки щодо систем забезпечення якості для навчання і викладання на європейському, національному та інституційному рівні;
- вони уможливають забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти;
- вони підтримують взаємну довіру, таким чином сприяючи визнанню та мобільності у межах та поза національних кордонів;
- вони надають інформацію щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (EHEA).

ESG ґрунтуються на таких принципах забезпечення якості у EHEA:

- заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість вищої освіти, що надається;
- забезпечення якості відповідає різноманітності систем вищої освіти, закладів вищої освіти, програм і студентів;
- забезпечення якості сприяє розвитку культури якості;
- забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів, усіх інших стейкхолдерів та суспільства.

Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (англ. *the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)*) – організація, що заснована в 2000 році країнами-учасниками Болонської угоди. Членство в асоціації відкрите для всіх агентств контролю якості освіти в країнах, що підписали Болонську декларацію.

**Європейський освітній простір
володіє чіткими характеристиками:**

1. *Трирівнева система ступенів.* Загалом, європейський освітній простір розвивається на основі впровадження трирівневої системи ступенів, яка нині активно запроваджується у вищих навчальних закладах Європи. Ця система передбачає: перший рівень – бакалаврат (ступінь “бакалавр”), другий рівень – магістратура (ступінь “магістр”) та третій рівень – докторантура (ступінь “доктор” (PhD)).
2. *Визнання в іншій державі,* в першу чергу, це стосується наукових ступенів та інших кваліфікацій та, по-друге, періоду навчання разом з іншими елементами освітньої системи (курси, модулі).
3. *Мобільність.* Полягає в можливості студентів вільно отримати освіту в будь якій країні в межах єдиного освітнього простору, а викладацького й іншого персоналу мати можливість відвідувати університети інших країн Європи з метою взаємного збагачення європейським досвідом (“вертикальна” та “горизонтальна” мобільність). В основному мова йде про внутрішньоєвропейську короткострокову мобільність типу Erasmus.
4. *Забезпечення якості* полягає в наявності процедур, спрямованих на забезпечення відповідності результатів освіти та навчання заявленим вимогам споживача. Передбачає комплексну взаємодію цілого ряду елементів: нормативно-правової бази, чітких цілей освіти, стандартів умінь та кваліфікацій, заснованих на компетенціях, освітніх програм, котрі відповідають вимогам стандартів, кваліфікованих педагогічних кадрів, системи збору та аналізу інформації.
5. *Інтернаціоналізація освітніх планів та освітніх програм.* Передбачає розробку освітніх планів та програм орієнтованих на певні країни, регіони. Впровадження в вищих навчальних закладах англійських програм, навіть в країнах де англійська мова не є державною.
6. *Можливість працевлаштування* є важливим принципом суть якого полягає в орієнтації вищих навчальних закладів на кінцевий результат – знання й уміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи.
7. *Освіта впродовж життя,* є будь-яким цілеспрямованим навчанням, що здійснюється на постійній основі з метою удосконалення знань, умінь та компетенцій, що є необхідними для особистісного та професійного розвитку, працевлаштування.

Декларація Європейської комісії і міністрів освіти європейських країн з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти в Європі (2002 р.) стала початком ще одного руху на зближення на європейському континенті – так званого **Копенгагенського процесу**. У Декларації поставлені завдання по створенню єдиного європейського простору в галузі професійної освіти, забезпечення прозорості кваліфікацій, поширенню та обміну інформацією і розвитку профорієнтації.

Для забезпечення "**Копенгагенського процесу**" створені такі європейські структури: 1) Європейський форум по прозорості професійних кваліфікацій, 2) Європейський форум за якістю профосвіти, 3) Європейська робоча група з питань якості профосвіти.

РОЗДІЛ 5. Міжнародні угоди та діяльність у сфері освіти Ради Європи та Європейського Союзу

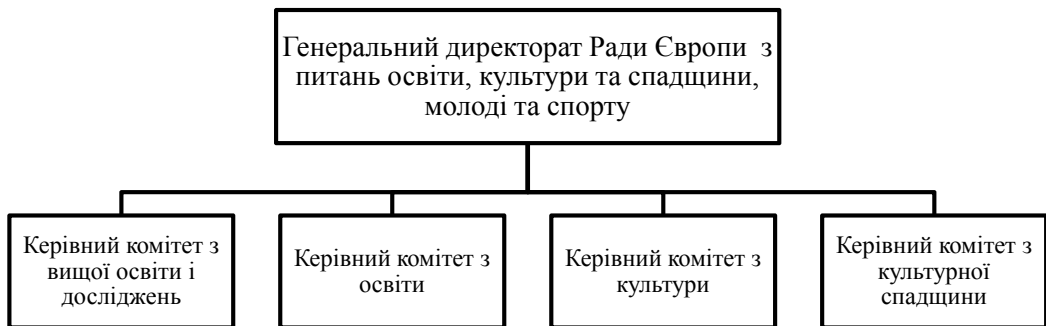
Рада Європи (англ. Council of Europe) – регіональна міжнародна організація, метою якого є "досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням ...". Дана мета буде досягнута "за допомогою розгляду питань, що становлять спільний інтерес, укладення угод і проведення спільних дій в економічній, соціальній, культурній, науковій, правовій та адміністративній галузях, так само як і шляхом підтримки та подальшого здійснення прав людини і основних свобод" (ст. 1 Статуту Ради Європи).

До **основних напрямів діяльності Ради Європи** у сфері освіти можна віднести наступні:

- Співпраця в галузі взаємного визнання документів про освіту;
- Питання дошкільного виховання, форм і методів шкільного навчання, позашкільної та заочної освіти, викладання іноземних мов, навчання дітей з сімей мігрантів, шкільних обмінів та підготовки практичних рекомендацій для вчителів, а також інші питання середньої освіти;
- Робота з молоддю з питань мобільності, вищої освіти та отримання професій;
- Збір і обробка інформації про стан і розвиток освіти в Європі;
- Створення мереж обміну інформацією та партнерських зв'язків між країнами.

В рамках Ради Європи були розроблені і відкриті для підписання наступні **міжнародні угоди**:

- Європейська конвенція про еквівалентність університетських періодів навчання (1956 р.);
- Європейська конвенція про еквівалентність дипломів, які відкривають доступ до університетських навчальних закладів (1959 р.);
- Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій (1959 р.);
- Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти, в європейському регіоні (1997 р.)
- Рамкова конвенція про захист національних меншин (1995 р.)
- Резолюція щодо розвитку умінь і мобільності, прийнята Радою Європи (червень 2002 р.)
- Декларація Європейської комісії і міністрів освіти європейських країн з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти в Європі (2002 р.)
- **Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини (2010 р.)**

Компетенція Директорату з питань освіти, культури та спадщини, молоді та спорту (Генеральний директорат РЄ) включає:

- Надання допомоги та консультування Генерального секретаря з питань політики в галузі міжкультурного діалогу, освіти, мов, культури і культурної спадщини, молоді та спорту, а також надання підтримки та консультативної допомоги Комітету міністрів, Парламентській асамблеї (ПАРС) і Конгресу місцевих і регіональних влад в сфері їх компетенції;
- Планування і здійснення програм з обслуговування міжурядових та інших органів Ради Європи, а також конференцій галузевих міністрів; розробка і здійснення цільових програм з реалізації Європейської культурної конвенції та інших міжнародних договорів Ради Європи;
- Підтримка і розвиток контактів з національними органами та спеціалізованими установами в державах - учасницях Європейської культурної конвенції;
- Взаємодія з іншими міжнародними організаціями.

Європейський Союз (ЄС) (англ. European Union)

В ЄС держави-члени організують та контролюють системи освіти та навчання. Відповідальність за освіту та навчання покладається на держави-члени союзу. Роль ЄС полягає у підтримці та доповненні освіти шляхом політичного співробітництва (ET-2020) та за допомогою фінансових інструментів. До них належать, наприклад, програма Erasmus + та Європейський інвестиційний фонд.

ЄС також допомагає створити європейський освітній простір для покращення результатів навчання, сприяння мобільності до навчання та спільних цінностей, а також сприянню транскордонному взаємному визнанню кваліфікацій.

Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту та культури (DG EAC) є центральним управлінням освіти при Європейській комісії і несе відповідальність за політику ЄС в галузі освіти, молоді, культури, мов і спорту. Безпосереднє виконання проєктів покладено на **Виконавче агенство ЄС з питань освіти, аудіовізуальних засобів та культури (EACEA)**.

Виконавче агенство ЄС з питань освіти, аудіовізуальних засобів та культури (EACEA)

Виконавче агенство з питань освіти, аудіовізуальних засобів та культури (EACEA) керує фінансуванням освіти, культури, аудіовізуальних, спорту, громадянства та волонтерства.

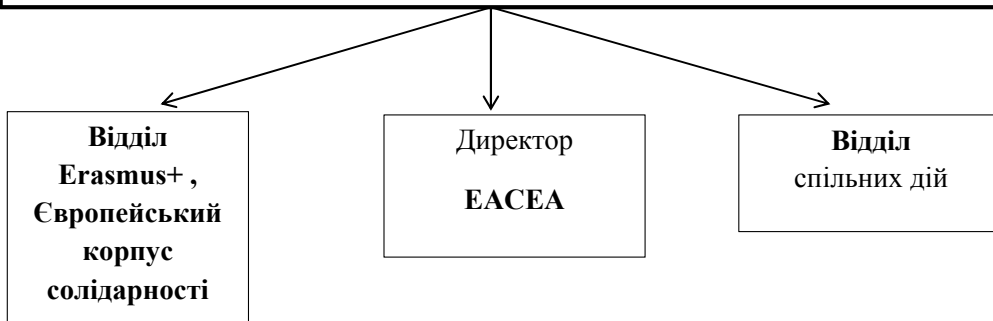
Обов'язки :

○ управління більшою частиною програм профінансованих ЄС, тісно співпрацюючи з іншими департаментами Комісії:

- Креативна Європа (культура та аудіовізуальні медіа)
- Erasmus+ (освіта, навчання, молодь та спорт)
- Європейський корпус солідарності (волонтерство, стажування та можливості працевлаштування для молоді по всій Європі)
- Європа для громадян (пам'ять та громадянська участь)
- Волонтери допомоги ЄС (навчання та розвиток потенціалу волонтерів та гуманітарних організацій)

○ управління проєктами, відібраними в рамках програм фінансування та мережі Eurydice (аналіз та порівняльні дані про системи та політику освіти в Європі).

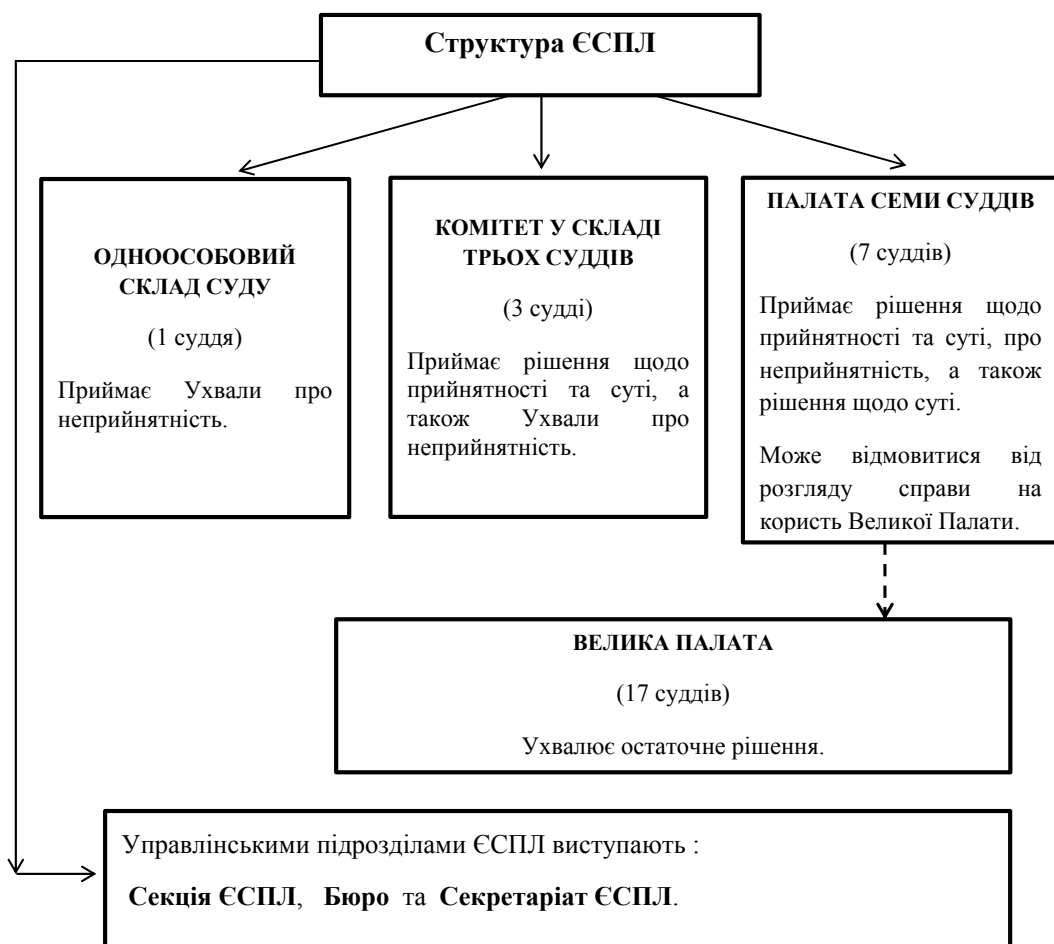
СТРУКТУРА
Виконавчого агенства ЄС з питань освіти, аудіовізуальних засобів та культури (ЕАСЕА)

- Документи ЄС у сфері освіти:**
- Зелена книга «Про європейський вимір в освіті» 1993 р.
  - Біла книга «Викладання і навчання – на шляху до навчання суспільства» 1995 р.
  - Зелена книга «Освіта – Навчання - Дослідження. Перешкоди на шляху транснаціональної мобільності» 1996 р.
  - «Навчання в інформаційному суспільстві – план дій Європейської освітньої ініціативи, 1996 – 1998»
  - «До Європи знань» 1997 р.
  - «Лісабонська стратегія 2010» 2000 р.
  - Хартія основних прав Європейського союзу від 2000 р.
  - Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 р.
  - Договір про функціонування Європейського Союзу 2007 р. (ст.165, 166)
  - Рекомендація Європейського Парламенту і Ради ЄС 2008/С 111/01 «Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом життя» від 23 квітня 2008 р.
  - Стратегія Європейського Союзу «Європа 2020» від 2010 р.
  - «Модернізація вищої освіти в Європі: фінансування та соціальні аспекти» від 2011 р.
  - «Переосмислення освіти» (Rethinking Education) від 2012 р.
  - Рамкова програма Європейського Союзу щодо оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж життя від 17 січня 2018 р.
  - Рекомендація Ради ЄС від 22 травня 2018 року щодо ключових компетентностей для навчання протягом усього життя.
  - Рекомендація Ради ЄС від 26 листопада 2018 року щодо сприяння автоматичному взаємному визнанню вищої освіти та старшої середньої освіти та кваліфікації підготовки кадрів і результатів періодів навчання за кордоном.
  - Резолюція Ради ЄС щодо подальшого розвитку Європейського освітнього простору для підтримки орієнтованих на майбутнє систем освіти та навчання 2019 /С 389/01.
  - Висновки Ради ЄС щодо європейських вчителів та тренерів на майбутнє 2020/С 193/04.
  - Резолюція Ради ЄС про стратегічні рамки європейського співробітництва в галузі освіти та навчання в напрямку Європейського освітнього простору та за його межами (2021-2030) 2021 /С 66/01.

РОЗДІЛ 6. Практика Європейського суду з прав людини у сфері освіти

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) — міжнародний судовий орган, юрисдикція якого поширюється на всі держави-члени **Ради Європи**, що ратифікували **Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод**, і включає всі питання, які стосуються тлумачення і застосування цієї конвенції та протоколами до неї, включно з міждержавними справами й скаргами окремих осіб. Суд розташований у м. Страсбург (Франція), тому інколи у навчальній літературі також використовується назва – Страсбурзький Суд.

Правове підґрунтя ЄСПЛ у вирішенні питань освіти :

Право на освіту закріплене у ст.2 Протоколу №1 до **Європейської конвенції про захист прав і основних свобод** (Протокол укладений у м. Парижі 20 березня 1952 р.).

У цій статті зазначено: «Нікому не може бути відмовлено у праві на освіту. Держава під час виконання будь-яких функцій, узятих нею на себе в галузі освіти і навчання, поважає право батьків забезпечувати таку освіту і навчання відповідно до своїх релігійних і світоглядних переконань».

Перше речення статті гарантує загальне право на освіту, носієм якого є той, хто зацікавлений у здобутті освіти і хто може та повинен отримати з неї користь.

Друге речення пов'язане із захистом права на повагу до світоглядних переконань батьків здобувачів освіти. Це право на повагу до релігійних і філософських переконань Європейський суд розуміє як право на переконання, які заслуговують на повагу в демократичному суспільстві і є сумісними з гідністю особистості, але водночас не суперечать основоположному праву дитини на освіту.

Європейський суд з прав людини для тлумачення понять, які містить ст. 2

Протоколу № 1, у своїй практиці неодноразово спирався на міжнародно-правові документи, серед яких:

- Загальна декларація прав людини (1948 р.);
- Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960 р.);
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.);
- Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1966 р.);
- Конвенція про права дитини (1989 р.);
- Конвенція про визнання кваліфікації з вищої освіти в європейському регіоні (1997 р.);
- Європейська соціальна хартія (переглянута) (1996 р.) ;
- Конвенція про права осіб з інвалідністю (2006 р.).

Також у багатьох справах ЄСПЛ розглядає ст. 2 Протоколу № 1 до Конвенції у взаємозв'язку з іншими її статтями, такими, як ст. 8 (право на повагу приватного і сімейного життя), ст. 9 (свобода думки, совісті та релігії), ст. 10 (свобода висловлення думки) та ст. 14 (заборона дискримінації) Конвенції, що є однією з особливостей розгляду справ, пов'язаних із порушенням права на освіту.

Аналіз практики ЄСПЛ у сфері освіти (загальні аспекти):

- Право на освіту не є абсолютним, оскільки може підпадати під очевидно дозволені обмеження, беручи до уваги те, що це право «за своїм характером потребує регламентування з боку держави» (справа “**Kjeldsen, Busk Madsen, Pedersen v. Denmark**”). Тому державні органи мають у цій галузі певну можливість розсуду, проте саме Суд має повноваження постановляти рішення в останній інстанції щодо дотримання вимог, передбачених Конвенцією. Права, визнані відповідно до ст. 2 Протоколу № 1, мають тлумачитись у світлі не лише двох речень цього положення, але й інших положень Конвенції, зокрема ст. ст. 8, 9 і 10 Конвенції, які проголошують право кожного, зокрема батьків і дітей, «на повагу до приватного і сімейного життя», «на свободу думки, совісті і релігії» і на «свободу отримувати і поширювати інформацію і переконання». Водночас ст. 2 Протоколу № 1 також тісно пов'язана зі ст. 14 Конвенції і заборонаю дискримінації.
- Обмеження права на освіту можуть існувати, але водночас вони повинні бути встановлені на законодавчому рівні, передбачати законні цілі, не повинні порушувати суті права на освіту і позбавляти його ефективності. Показовою є постанова Суду від 10 листопада 2005 р. у справі “**Leyla Sahin v. Turkey**”. У справі оскаржувався циркуляр, укладений проректором Стамбульського університету, у якому студенти з «покритими головами» (які носять ісламський хіджаб) і студенти (зокрема, іноземні студенти) з бородами не повинні допускатися на лекції, курси та консультації. На підставі циркуляра студентка не була допущена до іспитів. ЄСПЛ визнав порушення права на освіту.
- Питання плати за навчання теж було в полі зору ЄСПЛ. У справі “**Ponomaryov v. Bulgaria**” оскаржувалося виключення іноземних громадян із середньої школи у зв'язку з їхньою нездатністю сплатити збір, установлений для осіб, які не мають статусу постійного проживання. Європейський суд визнав, що освітню діяльність складно організувати, і її функціонування потребує істотних витрат, держава ж зобов'язана забезпечувати рівновагу між освітніми потребами осіб, які перебувають під її юрисдикцією, і власною обмеженою здатністю давати їм притулок. Однак не можна ігнорувати той факт, що, на відміну від деяких інших державних послуг, освіта – право, яке підлягає прямому захисту Конвенції. Воно також є вкрай специфічним типом державної послуги, яка не тільки безпосередньо служить інтересам осіб, що використовують її, а й виконує більш широкі соціальні функції, необхідна для просування прав людини.

Аналіз практики ЄСПЛ у сфері освіти (інклюзивна освіта) :

Питання інклюзивної освіти також було предметом розгляду ЄСПЛ. У світі поширюється тенденція, за якою діти з обмеженими можливостями мають виховуватися разом зі своїми ровесниками. Проте, як вказав ЄСПЛ, такий підхід не може застосовуватись щодо всіх дітей з обмеженими можливостями, і тому за компетентними органами варто залишити широку можливість ухвалення рішень щодо оптимального використання ресурсів, виділених їм для забезпечення інтересів дітей з обмеженими можливостями загалом. Щодо осіб, які мають вади зору, у справі “**Çam v. Turkey**” ЄСПЛ зазначив: «Відмова прийняти до консерваторії незрячу особу, яка успішно пройшла вступний конкурс, становила порушення ст. 14 у сукупності зі ст. 2 Протоколу № 1. Компетентні державні органи жодним чином не намагались встановити потреби заявниці і не вказали, яким чином її неповносправність може становити перешкоду для музичної освіти. Вони також не намагались запровадити особливі пристосування, щоби задовольнити педагогічні потреби, які могла спричинити неповносправність заявниці». У цій справі ЄСПЛ вкотре звертає увагу на те, що «Суд не знає, які особливі потреби кожної дитини, і це стосується особливо дітей з обмеженими можливостями. В освітній сфері Суд визнає розумним різноманітні форми організації навчання, що стосуються самої освіти та з погляду архітектури (доступність шкільних будівель), підготовку вчителів, адаптацію до навчальних програм; не є завданням суду визначати ресурси, які будуть задіяні для дітей з особливими потребами. Національна влада краще, ніж міжнародний суд має оцінювати потреби осіб з обмеженими можливостями» (п. п. 66–67, “Çam v. Turkey”).

У справі “**Sanlısoy v. Turkey**” заявник скаржився на те, що зазнав дискримінаційного порушення свого права на освіту через аутизм. ЄСПЛ вирішив, що «у даному разі не встановлено систематичне нехтування правом заявника на освіту через аутизм або недотримання державою своїх зобов’язань за ст. 2 Протоколу № 1 у сукупності зі ст. 14 Конвенції».

Отже, варто зазначити, що ЄСПЛ неодноразово відзначав важливість основоположних принципів та недопущення дискримінації в реалізації права на освіту. У справах “Çam v. Turkey” (§ 64) та “Sanlısoy v. Turkey” (§ 59) підкреслено, що інклюзивна освіта визнана найвідповіднішим засобом для гарантування прав людини.

ЄСПЛ під час вирішення питань освіти дотримується наступного:

- виходить із зобов'язань держав-членів Ради Європи, включаючи позитивні зобов'язання, забезпечити дотримання права на освіту;
- розвиток права на освіту, реалізація якого варіюється залежно від часу і місця, економічних і соціальних умов, передусім залежить від потреб і ресурсів суспільства. Але вирішальне значення має тлумачення і застосування Конвенції таким чином, щоби закріплене в ній право на освіту було ефективним і здійсненим, а не теоретичним та ілюзорним;
- держава під час здійснення своїх функцій у сфері освіти та навчання повинна дбати про те, щоб інформація або знання, включені до шкільної програми, передавались об'єктивно, критично та плюралістично;
- державі заборонено мати на меті таку ідеологічну обробку, яка може розглядатися як неповага до релігійних і філософських переконань батьків.

Право на освіту належить до прав людини другого покоління. Це має значення для розуміння природи цього права. Так, його здійснення передбачає безпосередню участь держави. Проголошення економічних, соціальних і культурних прав орієнтоване на перспективу. Воно задає вектор розвитку. За відповідними правами визнається програмний, рамковий характер. Їх наповнення конкретним юридичним змістом змінюється в міру проведення соціальних реформ, зростання добробуту, загального поліпшення економіки держави тощо.

Право на освіту не є абсолютним, отже, державні органи мають у цій галузі певну можливість розсуду, проте саме ЄСПЛ має повноваження постановляти рішення в останній інстанції щодо дотримання вимог, передбачених Європейською конвенцією. Сьогодні кожна держава зазвичай прописує власне законодавство для нормативно-правового регулювання такої значущої галузі економіки як освіта. Однак вагоме значення при створенні того чи іншого нормативно-правового акта надається міжнародним документам, що формують базові передумови, які мають бути відображені в національних документах.

Постанови Суду виконуються обов'язково (стаття 46 Конвенції). Наглядова функція покладена на **Комітет міністрів Ради Європи**. Відхилення від регламентів робляться в ситуаціях, пов'язаних з втратою країною контролю над певною територією. Подібні ситуації звільняють країну від обов'язку нести відповідальність за правопорушення на зазначеній території.

РОЗДІЛ 7. Міжнародно-правовий режим визнання документів про освіту

Конвенції та міжнародні рекомендації щодо визнання дипломів:

- Європейська конвенція про еквівалентність дипломів, які надають допуск до університетів (ETS № 15) від 11 грудня 1953 р.
- Європейська конвенція про еквівалентність періодів навчання в університетах (ETS № 21) від 15 грудня 1956 р.
- Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій (ETS № 32) від 14 грудня 1959 р.
- Конвенція, що стосується вимоги легалізації іноземних офіційних документів від 5 жовтня 1961 року (Гаазька конвенція 1961 р.)
- Конвенція про взаємне визнання еквівалентності документів про закінчення середніх, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, а також документів про присвоєння вчених ступенів і звань від 7 червня 1972 р.
- Регіональна конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах Латинської Америки та Карибського басейну (Мехіко, 19 липня 1974 р.)
- Міжнародна конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і наукових ступенів в арабських і європейських державах басейну Середземного моря (1976 р.)
- Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах регіону Європи № 3084 від 21 грудня 1979 р.
- Регіональна конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах Азії і Тихого океану від 16 грудня 1983 р.
- Європейська конвенція про загальну еквівалентність періодів навчання в університетах (ETS № 138) від 6 листопада 1990 р.
- Рекомендація Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури про визнання навчальних курсів та свідоцтв про вищу освіту (13 листопада 1993 р.)
- Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо академічної мобільності (Страсбург, 2 березня 1995 р.)
- **Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабонська конвенція) (Лісабон, 11 квітня 1997 р.)**

В Україні процедура визнання іноземних документів про освіту (раніше – **нострифікація**) має на меті забезпечити права громадян, які здобули освіту в інших державах, на продовження освіти та/або професійну діяльність в Україні та здійснюється в індивідуальному порядку.

Визнання в Україні іноземних документів про освіту здійснюється у повній відповідності з Конвенцією про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні, яка ратифікована відповідним Законом України 03.12.1999 р. № 1273-XIV, та рекомендаціями цієї Конвенції.

У результаті процедури визнання власник іноземних документів про освіту отримує свідоцтво, яким підтверджується право власника документів, виданих навчальним закладом іншої держави, на продовження освіти або працевлаштування за фахом.

Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» від 05.05.2015 року затвержує:

- 1) Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти;
- 2) Порядок визнання в Україні документів про середню, середню професійну, професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав.

Головні принципи, що стосуються оцінки кваліфікацій з вищої освіти

(з Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні):

- ❖ Власники кваліфікацій, присуджених однією зі Сторін визнання, мають належний доступ до оцінки цих кваліфікацій, яка здійснюється відповідним органом на їхнє прохання.
- ❖ У зв'язку з цим забороняється будь-яка дискримінація заявника за такими ознаками, як стать, раса, колір шкіри, фізичні вади, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне, етнічне або соціальне походження, приналежність до національної меншини, майновий стан, народження чи інші обставини, або на підставі будь-яких інших обставин, не пов'язаних із якістю кваліфікації, визнання якої запитується. Для забезпечення цього права кожна Сторона зобов'язується вжити відповідних заходів для того, щоб заява про визнання кваліфікацій оцінювалася тільки на основі набутих знань і навичок.
- ❖ Кожна Сторона забезпечує прозорість, узгодженість та надійність процедур і критеріїв, які застосовуються під час оцінки та визнання кваліфікацій.
- ❖ Рішення про визнання ухвалюються на основі відповідної інформації про ті кваліфікації, визнання яких запитується.
- ❖ Відповідальність за надання належної інформації покладається насамперед на заявника, який має надати її сумлінно.
- ❖ Незважаючи на відповідальність заявника, установи, що присудили кваліфікацію, яка розглядається, мають надавати на запит заявника і упродовж розумного строку відповідну інформацію власнику кваліфікації, установам або компетентним органам країни, в якій запитується визнання кваліфікації.
- ❖ Сторони доручають всім закладам освіти, що належать до їхніх освітніх систем, задовольняти будь-який розумний запит щодо інформації, необхідної для оцінки кваліфікацій, отриманих у цих закладах, або у відповідних випадках заохочують їх до цього.
- ❖ Обов'язок доводити, що заява не задовольняє відповідним умовам, покладається на орган, що здійснює оцінку.
- ❖ Для полегшення визнання кваліфікацій кожна Сторона забезпечує надання належної і чіткої інформації про свою освітню систему.
- ❖ Рішення про визнання кваліфікації ухвалюються впродовж розумного строку, який завчасно визначається компетентним органом з визнання кваліфікацій і розраховується від часу отримання всієї необхідної інформації по конкретному запиту. У випадку негативного рішення зазначаються причини відмови у визнанні кваліфікації і заявникові надається інформація стосовно заходів, яких йому треба вжити для визнання його кваліфікації у подальшому. У разі негативного рішення або неприйняття рішення заявник повинен мати можливість оскарження впродовж розумного строку.

Застосування **Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні 1997 року** (м. Лісабон) здійснюється під наглядом та зі сприянням таких органів :

- ❖ **Комітет Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Комітет Лісабонської Конвенції);**
- ❖ **Європейська мережа національних центрів інформації про академічні мобільність та визнання (Мережа ЄНЦ).**

❖ **Комітет Лісабонської Конвенції** сприяє застосуванню Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні 1997 року і здійснює нагляд за її виконанням. Для цього він може ухвалювати більшістю голосів Сторін рекомендації, заяви, протоколи і моделі належної практики, призначені слугувати компетентним органам Сторін керівними принципами застосування ними Конвенції та розгляду заяв про визнання кваліфікацій з вищої освіти. Хоча такі документи не мають обов'язкової сили для Сторін, Сторони докладають всіх зусиль для їхнього застосування, доведення до відома компетентних органів і для сприяння їхньому застосуванню. До ухвалення своїх рішень Комітет запитує думку Мережі ЄНЦ.

❖ **Мережа ЄНЦ**, склад якої обмежується центрами інформації Сторін цієї Конвенції, сприяє практичному застосуванню Конвенції компетентними національними органами та заохочує їх до цього. Мережа збирається на пленарну сесію принаймні один раз на рік. Згідно зі своїми повноваженнями вона обирає Голову та Президію.

Секретаріат Мережі ЄНЦ забезпечується спільно Генеральним секретарем Ради Європи і Генеральним директором ЮНЕСКО.

Сторони співпрацюють через Мережу ЄНЦ з національними центрами інформації інших Сторін, зокрема шляхом надання їм можливостей збирати всю інформацію, необхідну національним центрам інформації в їхній діяльності, пов'язаній з академічними визнанням і мобільністю.

Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій вищої освіти

У листопаді 2019 року 40-ю сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО була прийнята Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій вищої освіти, яка стала першим договором ООН про вищу освіту з глобальним масштабом. Глобальна конвенція отримала свою 20-ту Ратифікацію 5 грудня 2022 року та набрала чинності 5 березня 2023 року.

Глобальна конвенція встановлює універсальні принципи справедливого, прозорого та недискримінаційного визнання кваліфікацій та кваліфікацій вищої освіти, що надають доступ до вищої освіти та пропонують шляхи для подальшого навчання та працевлаштування. Положеннями про нетрадиційні методи навчання Глобальна конвенція також сприяє визнанню кваліфікацій, попередніх періодів навчання та навчання, отриманих дистанційно. Крім того, це сприяє визнанню кваліфікації біженців, навіть у тих випадках, коли немає документальних підтверджень.

Переваги глобальної конвенції :

➤ Для студентів –

Глобальна конвенція в основному принесе користь тим, хто прагне визнання своєї кваліфікації в іншій країні або регіоні для доступу/продовження вищої освіти або виходу на ринок праці.

➤ Для країн –

Для країн, які вирішать бути юридично зобов'язаними з текстом Конвенції (держави-учасниці), Глобальна конвенція буде потужним інструментом запобігання відтоку мізків, оскільки ці країни займаються створенням механізмів для полегшення визнання в своїх країнах кваліфікацій, отриманих за кордоном. У свою чергу, це також сприятиме поверненню на батьківщину академічних діаспор, які здобули кваліфікацію за кордоном.

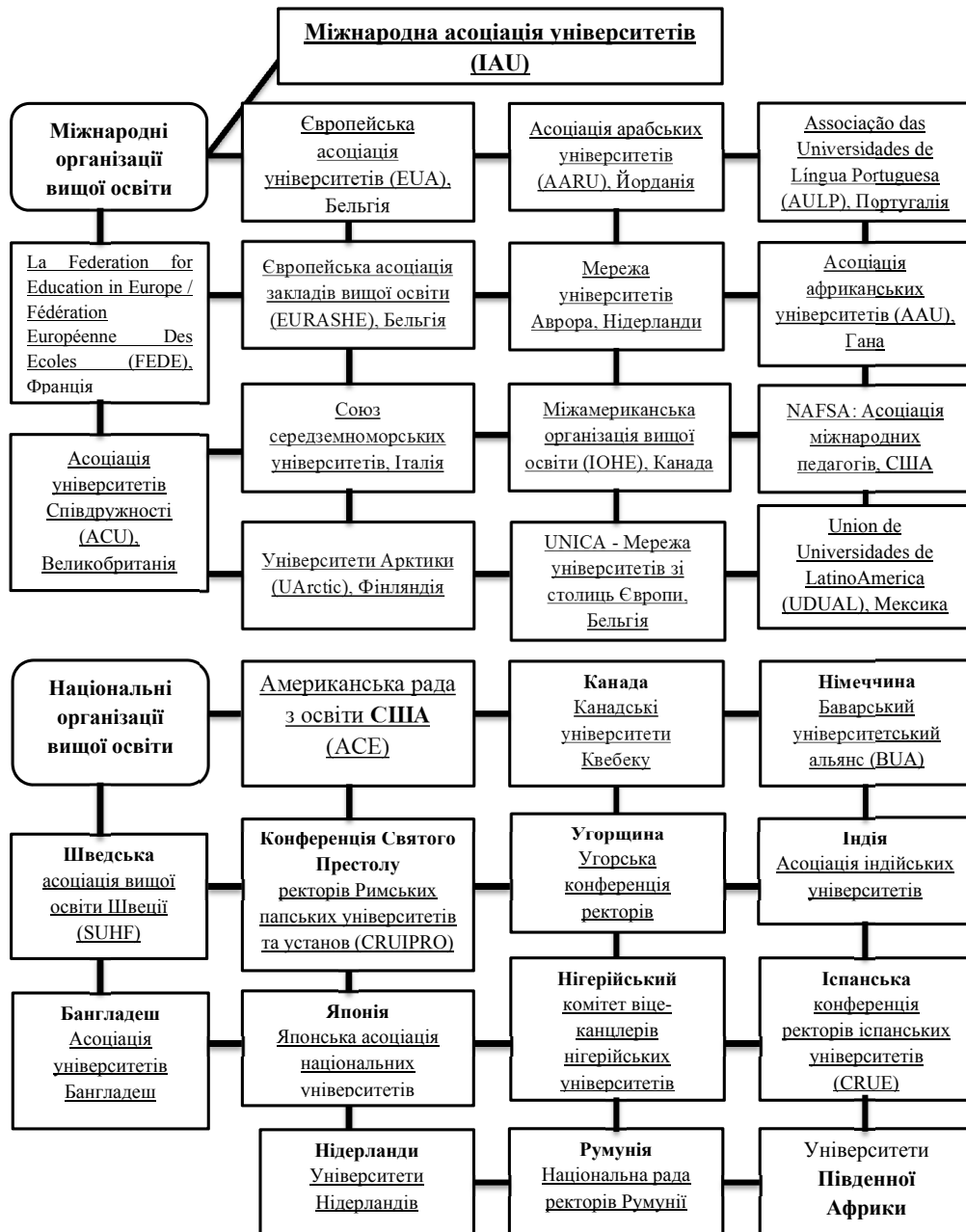
➤ Інше –

Оскільки фізична мобільність довгий час вважалася знаком привілеїв, Глобальна конвенція сприяє диверсифікації мобільних груп студентів, викладачів та дослідників, а також появі різних шляхів мобільності, включаючи віртуальну мобільність, роблячи міжнародну мобільність більш інклюзивною концепцією та практикою.

Конвенція також допомагає біженцям та переміщеним особам отримати доступ до вищої освіти та ринку праці в нових країнах.

РОЗДІЛ 8. Міжнародні та національні об'єднання університетів

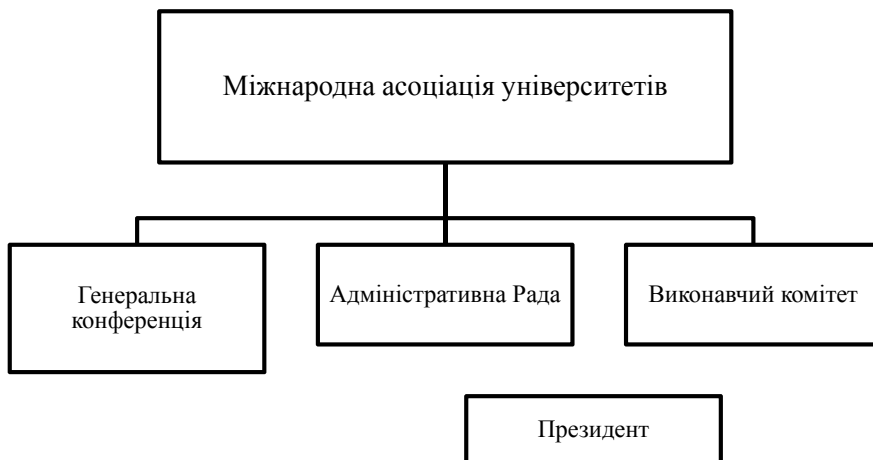
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОБ'ЄДНАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Міжнародна асоціація університетів (анг. International Association of Universities) (IAU) створена під егідою ЮНЕСКО в 1950 році, є організацією на основі членства, яка обслуговує світову спільноту вищої освіти за допомогою: експертизи та аналізу тенденцій, публікацій і порталів, консультаційних послуг, рівного-рівному навчання, заходів, глобальна адвокація.

Міжнародна асоціація університетів (IAU)

є міжнародною членською організацією закладів вищої освіти. Вона здійснює управління своїми членами, які представлені в трьох різних директивних органах: Генеральній конференції, Адміністративній Раді та Виконавчому комітеті. Двома основними категоріями членів, наділених повноваженнями приймати рішення, є інституціональні члени (університети та інші вищі навчальні заклади) та організаційні члени (асоціація університетів). Також в асоціації є посада Президента. Він обирається на 4 роки без можливості продовження, Президент об'єднання обирається з числа членів Адміністративної ради Генеральною конференцією. Він очолює Адміністративну раду та Виконавчий комітет.

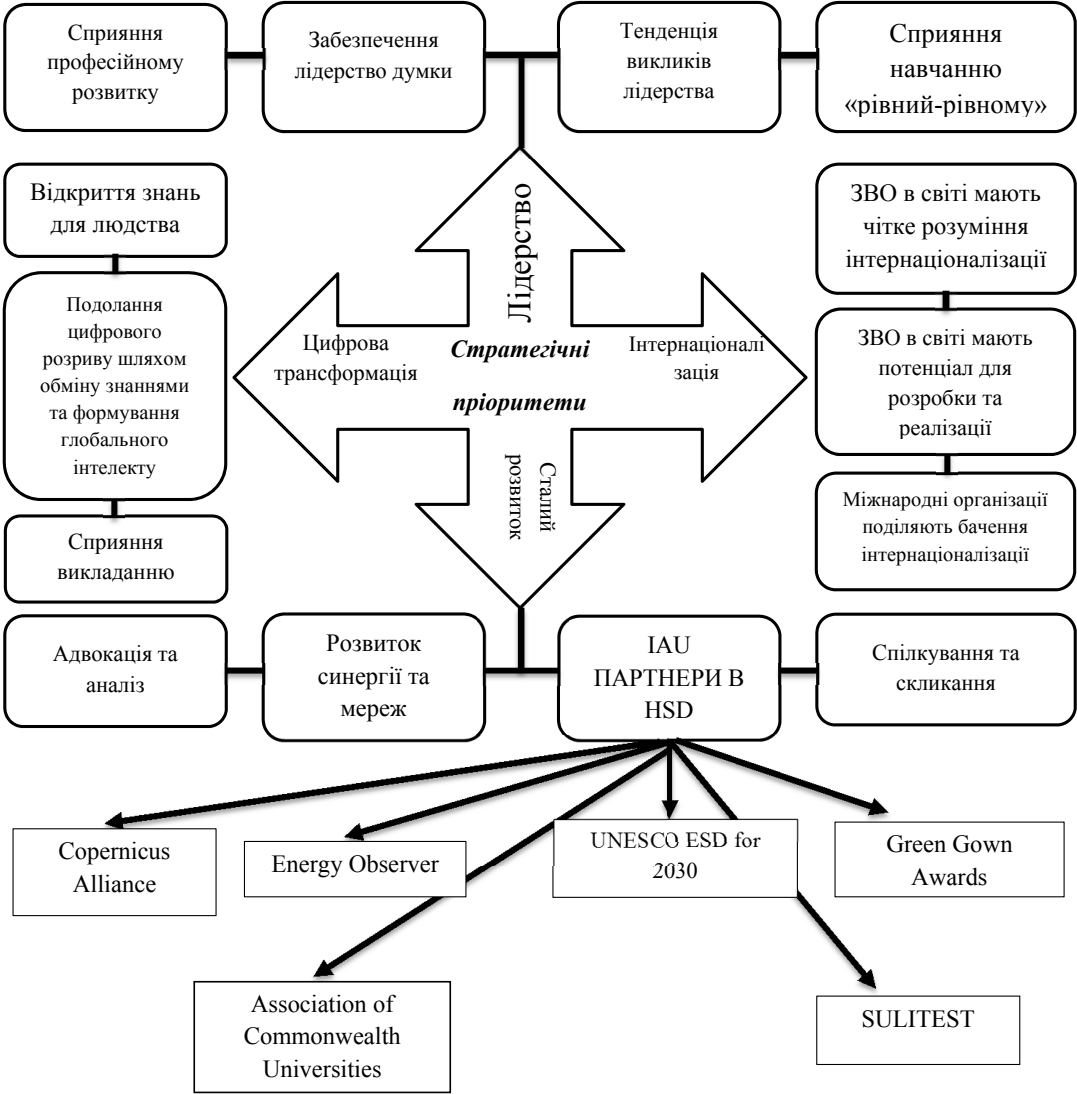
СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ІАУ

Міжнародна асоціація університетів керується його членами, які представлені або обирають своїх представників до трьох різних органів прийняття рішень. Дві основні категорії членів, які мають повноваження приймати рішення, це інституційні члени (університети та інші вищі навчальні заклади) та організаційні члени (асоціації університетів).

Офіційні статутні документи ІАУ: Статут ІАУ та Закони ІАУ

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ
Міжнародної асоціації університетів (IAU)

Міжнародна асоціація університетів (IAU) налічує чотири категорії членів: установи, організації, філії та партнери. Учасники мають певні права і переваги. Кожна категорія членства в асоціації має певний набір критеріїв і процес подачі заявки. IAU об'єднує понад 640 членів (інститути, організації, філії та партнери) з більш ніж 120 країн. Установи-члени – це університети або вищі навчальні заклади, що присуджують освітній ступінь, основною метою яких є викладання і дослідження, незалежно від того, чи мають вони назву університету.

Члени Міжнародної асоціації університетів (IAU):

- Університет Зальцбурга (Австрія),
- Університет Сен-Луї у Брюсселі (Бельгія),
- Університет Оттави (Канада),
- Університет Чжецзяну (Китай),
- Університет Гонконгу (Китай),
- Карлов університет у Празі (Чехія),
- Університет Копенгагена (Данія),
- Олександрійський університет (Єгипет),
- Університет Гельсінкі (Фінляндія),
- Університет Пантеон-Сорбонна (Франція),
- Університет Гумбольдта у Берліні (Німеччина),
- Фрайбургський університет (Німеччина),
- Університет Аристотеля в Салоніках (Греція),
- Університет Корвінуса в Будапешті (Угорщина),
- Університет Делі (Індія),
- Тегеранський університет (Іран),
- Болонський університет (Італія),
- Університет Ка Фоскарі в Венеції (Італія),
- Університет Хоккайдо (Японія),
- Університет Гвадалахари (Мексика),
- Утрехтський університет (Нідерланди),
- Університет Лісабона (Португалія),
- Санкт-Петербурзький державний університет (РФ),
- Університет Барселони (Іспанія),
- Політехнічний університет Мадрида (Іспанія),
- Стокгольмський університет (Швеція),
- Женевський університет (Швейцарія),
- Університет Західного Лондона (Велика Британія),
- Бостонський університет (США),
- Каліфорнійський університет Сан-Дієго (США),
- Університет Арізони (США),
- Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (Україна),
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна),
- Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова (Україна)...

ВСЕСВІТНЯ БАЗА ДАНИХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (WHED)

Всесвітня база даних вищої освіти (WHED) — це унікальний онлайн-довідковий портал IAU, який надає авторитетну інформацію про близько **19 800 акредитованих закладів вищої освіти**, а також про **системи вищої освіти та сертифікати в 196 країнах** і територіях. Він визнаний у всьому світі як офіційне джерело інформації.

УСТАНОВИ

► **Основна інформація**
Назва англійською та рідною мовою, країна

► **Детальна інформація**
Історія, джерело фінансування, напрями навчання, пропоновані підрозділи та ступені, акредитуючий орган, вимоги до вступу, ключові цифри

► **Ключові контакти**
Ім'я та номер телефону керівника закладу, адміністративних та міжнародних зв'язків

► **I Global WHED ID :**
унікальний ідентифікатор для кожного ЗВО у світі!

СИСТЕМИ ТА ОБЛІКОВІ ДАНИ

► Національна структура вищої освіти

► Системи забезпечення якості

► Керівні органи

► Повноваження та критерії прийому

ВСЕСВІТНЯ БАЗА ДАНИХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (WHED)

Як збираються дані?

IAU отримує інформацію від національних органів вищої освіти, урядових установ і національних академічних організацій.

Хто використовує WHED?

Інтернаціоналізація та вступні комісії вищих навчальних закладів

Державні установи та національні органи влади

Органи, що надають гранти на вищу освіту

Агентства із забезпечення якості

Міжнародні організації

Дослідники

Людські ресурси в приватному секторі

Яку користь я можу отримати від WHED?

► ПОШУК

Знайдіть потрібну інформацію за допомогою функцій поглибленого пошуку

► ДОСЛІДЖУЙТЕ

Досліджуйте та аналізуйте ландшафт вищої освіти

► ЕКСТРАКТ

Отримайте налаштовані набори даних

► РЕКЛАМА

Збільште свою видимість як члена IAU

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стратегія IAU (2022-2030):

1. Подолання цифрового розриву шляхом обміну знаннями та формування глобального інтелекту для підвищення якості та доступу до вищої освіти
2. Відкриття знань для людства
3. Сприяння інноваціям у викладанні та навчанні у все більш цифровому світі

Діяльність IAU у цій сфері організована навколо таких основних функцій:

Глобальна адвокація

Цифрова трансформація є одним із чотирьох ключових пріоритетів Стратегічного плану.

Моніторинг перетворень

Як глобальна асоціація з членами в усіх регіонах світу, IAU має унікальну позицію для моніторингу тенденцій у всьому світі з метою сприяння обміну передовим досвідом. Наприкінці 2018 та на початку 2019 року IAU провів Відкриту консультацію для моніторингу поточного стану цифрової трансформації у закладах вищої освіти. Ця перевірка також сприяла розробці нової Політичної заяви, яка буде представлена на 16-й Генеральній конференції IAU для прийняття. У результаті консультації був опублікований звіт під назвою «Вища освіта в цифрову еру: поточний стан трансформації в усьому світі», який був опублікований у січні 2020 року за кілька місяців до пандемії Covid-19.

Каталізатор співпраці та обміну

IAU відіграє важливу роль як каталізатор співпраці та обміну. У сфері цифрової трансформації та вищої освіти IAU прагне виконувати цю місію за допомогою низки різноманітних заходів.

Європейська асоціація університетів

Європейська асоціація університетів (EUA) охоплює більше 800 університетів і конференцій національних ректорів в 48 європейських країнах. EUA відіграє вирішальну роль в Болонському процесі та впливає на політику ЄС в галузі вищої освіти, досліджень та інновацій.

EUA надає можливості для обміну досвідом між учасниками, беручи участь в проєктах, форумах і інших заходах з взаємного навчання за участю широкого кола університетів. Асоціація також надає своїм членам унікальні можливості для формування європейської політики та ініціатив, що стосуються вищої освіти і наукових досліджень.

Місія EUA полягає в тому, щоб сприяти розвитку послідовної системи освіти і досліджень на європейському рівні за допомогою досліджень, проєктів і послуг для членів. Як центр експертизи в галузі вищої освіти і досліджень, EUA підтримує університети шляхом:

- просування європейської політики, яка посилить роль університетів у розвитку європейських суспільств знань;
- просування можливостей мережевої взаємодії між національними конференціями ректорів, національними організаціями та національними асоціаціями;
- підвищення видимості європейських університетів у всьому світі;
- вплив на ключових осіб, що приймають рішення на європейському, національному та регіональному рівнях;
- інформування членів про політичні дебати, які впливають на їх розвиток;
- розвиток знань і досвіду університетів за допомогою проєктів, які залучають і приносять користь окремим установам, в той же час підкріплюючи розробку політики тощо.

Основні документи Європейської асоціації університетів (EUA):

- Європейська хартія університетів з навчання впродовж усього життя (Хартія Європейських університетів з питань безперервної освіти) (2008 р.),
- Празька декларація «Стратегії для європейських університетів» (2009 р.),
- Зальцбург II – Рекомендації «Досягнення європейських університетів з 2005 року в реалізації Зальцбурзьких принципів» (2010 р.),
- Орхуська декларація EUA 2011 «Інвестиції сьогодні в талант завтра» (2011 р.)
- Антверпенська декларація «Стратегічна програма для університетів: розвиток сильних інститутів для розвитку суспільства, заснованого на знаннях» (2015 р.).

Утрехтська Мережа – асоціація університетів Європи. Мережа сприяє інтернаціоналізації вищої освіти шляхом організації літніх шкіл, обміну студентами та викладачами і взаємним присвоєнням ступенів.

Шість основних цілей Мережі визначені в її Стратегічному плані:

1. Сприяти інтернаціоналізації,
2. Відкривати нові форми співпраці,
3. Активно реагувати на європейську політику щодо вищої освіти,
4. Ефективно співпрацювати в Мережі,
5. Підвищення якості процесів інтернаціоналізації в установах-членах,
6. Зміцнення глобального світогляду в Мережі.

Членами Утрехтської мережі є:

- Утрехтський університет (Нідерланди)
- Антверпенський університет (Бельгія)
- Болонський університет (Італія)
- Гельсінкський університет (Фінляндія)
- Університет Ісландії (Ісландія)
- Мадридський університет (Іспанія)
- Вільнюський університет (Литва)
- Латвійський університет (Латвія)
- Мальтійський університет (Мальта)
- Рурський університет (Німеччина)
- Лейпцигський університет (Німеччина)
- Університет Аристотеля в Салоніках (Греція)
- Страсбурзький університет (Франція)
- Базельський університет (Швейцарія)
- Університет Халла (Велика Британія)
- Королівський університет Белфаста (Велика Британія)
- Люблянський університет (Словенія)
- Університет Бергена (Норвегія)
- Ягеллонський університет (Польща) та ін.

Коїмбрська група – об'єднання європейських університетів, створене в 1985 році для розвитку зв'язків і координації навчального процесу в руслі загальноєвропейської освітньої політики між найстаршими і найбільш значними університетами Європи, яке розпочало функціонувати в 1987 році. Назву отримала в честь Коїмбрського університету в Португалії. Штаб-квартира організації розташована в Брюсселі. Щороку проводиться генеральна асамблея ректорів університетів членів групи.

Членами Коїмбрської групи є:

- Коїмбрський університет (Португалія)
- Карлов університет (Чехія)
- Женевський університет (Швейцарія)
- Університет Турку (Фінляндія)
- Стамбульський університет (Туреччина)
- Санкт-Петербурзький державний університет (РФ)
- Гронінгенський університет (Нідерланди)
- Сієнський університет (Італія)
- Барселонський університет (Іспанія)
- Університет Саламанки (Іспанія)
- Гранадський університет (Іспанія)
- Дублінський університет (Ірландія)
- Геттінгенський університет (Німеччина)
- Гейдельберзький університет (Німеччина)
- Кельнський університет (Німеччина)
- Будапештський університет (Угорщина)
- Льовенський католицький університет (Бельгія)
- Університет Пуатьє (Франція)
- Університет Монпельє (Франція)
- Уппсальський університет (Швеція)
- Брістольський університет (Велика Британія)
- Едінбурзький університет (Велика Британія) та ін.

Міжнародний альянс дослідницьких університетів (англ. International Alliance of Research Universities, скорочено IARU) - альянс з 10 провідних наукомістких університетів світу.

Альянс спільно вирішує найважливіші завдання, що стоять перед людством. Ним визначено довгострокові рішення у сфері зміни клімату, в якості однієї з ключових ініціатив. Члени альянсу також співпрацюють по ряду науково-дослідних проектів, що відносяться до питань старіння, довголіття і здоров'я, глобальної безпеки і сталого розвитку міст.

Альянсом розроблено ряд програм з обміну студентами, підвищення кваліфікації співробітників і зміцненню міжвузівських зв'язків.

До Міжнародного альянсу дослідницьких університетів входять:

- ❖ Австралійський національний університет (Австралія)
- ❖ Кембриджський університет (Велика Британія)
- ❖ Оксфордський університет (Велика Британія)
- ❖ Каліфорнійський університет в Берклі (США)
- ❖ Єльський університет (США)
- ❖ Пекінський університет (Китай)
- ❖ Національний університет Сингапура (Сингапур)
- ❖ Токійський університет (Японія)
- ❖ Копенгагенський університет (Данія)
- ❖ Швейцарська вища технічна школа Цюриха (Швейцарія)

Глобальний консорціум U8 (англ. Global U8 Consortium, скорочено GU8) - освітній консорціум провідних університетів, розташованих в прибережних або портових містах 8 країн: в Австралії, КНР, Малайзії, Франції, Ізраїлі, Південній Кореї, Великобританії та США. Консорціум створений (2006 р.) для задоволення зростаючого попиту на крос-культурна освіта шляхом обміну студентами і розробки стандартної навчальної програми для задоволення зростаючих запитів логістичної галузі.

Університети GU8 співпрацюють у трьох головних напрямках:

- проводячи спільні дослідження, з акцентом на глобальному бізнесі, високотехнологічних секторах, логістиці та морській справі.
- створення глобального інструменту в адміністративній співпраці (наприклад, спільне користування інформацією, глобальна бібліотека, і т.д.)
- розвиток спільних систем освіти з загальними навчальними планами, включаючи спільні ступені, кіберкласи, і т.д.

Члени освітнього Глобального консорціуму (GU8):

- Університет Інха (м. Інчхон, Південна Корея)
- Королівський Мельбурнський технологічний інститут (Австралія)
- Хайфський університет (Ізраїль)
- Університет Халла (Велика Британія)
- Університет Гавра (Франція)
- Сяменьський університет (Китай)
- Малайзійський університет Перліс (Малайзія)
- Університет Форталези (Бразилія)
- Род-Айлендський університет (США) (вихід)
- Вашингтонський університет (США) (вихід)

Східноєвропейська мережа університетів – об'єднання європейських університетів для партнерської співпраці у сфері наукових досліджень, навчання студентів і розвиток академічних контактів між навчальними закладами. Аспекти діяльності об'єднання: спільна реалізація міжнародних грантів та проектів, заснування міжнародних студій, організація і проведення спільних, наукових конференцій та симпозіумів, підготовка й видання наукових збірників, обмін науково-педагогічними кадрами та працівниками адміністрації, співпраця у сфері культури і спорту. Східноєвропейська мережа університетів була створена 7 грудня 2014 р.

Структура мережі складається з Ради партнерів та Бюро. Центром прийняття рішень визначено Раду мережі, до складу якої ввійшли ректори університетів-учасників.

До складу **Східноєвропейської мережі університетів** входять представники університетів Польщі, Грузії, Білорусі, Молдови й України, зокрема:

- Барановицький державний університет,
- Тбіліський державний університет ім. Сулхан-Саба Орбеліані,
- Міжнародний вільний університет Молдови,
- Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
- Харківський регіональний інститут Національної академії державного управління при Президентові України,
- Хмельницький національний університет,
- Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича,
- Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
- Національний університет «Острозька академія»,
- Тернопільський національний економічний університет,
- Житомирський державний університет імені Івана Франка.
- Люблінський католицький університет імені Івана Павла II.

Мережа Чорноморських університетів (BSUN) – об'єднання університетів, що створене для співпраці академічних установ Чорноморського регіону. BSUN намір сприяти міжуніверситетській співпраці та створенню синергізму між освітою, науковими дослідженнями, інноваціями і культурним співробітництвом. В даний час в мережі входять 110 університетів з 12 країн-членів Чорноморського економічного співробітництва, в тому числі з Албанії, Вірменії, Азербайджану, Болгарії, Грузії, Греції, Молдови, Румунії, Сербії, Російської Федерації, Туреччини та України.

Пріоритети BSUN:

- Підтримка зусиль університетів-членів BSUN в процесі реформування вищої освіти та інтеграції в Європейський простір вищої освіти;
- Зміцнення університетської автономії;
- Поліпшення якості освіти та культури якості в Університеті-члені;
- Підтримка орієнтації освітніх процесів на студентів;
- Обмін передовим досвідом у сфері кваліфікацій.

Члени Мережі Чорноморських університетів:

- Університет Аристотеля в Салоніках
- Тбіліський державний університет ім. Івана Джавахішвілі
- Ілійський державний університет
- Софійський університет ім. Св. Климента Охридського
- Технічний університет Варни
- Університет Бухареста
- Університет Констанци
- Університет ім. А.Сагунова
- Університет Егейського моря
- Політехнічний університет Тирани
- Університет Тракія
- Бакинський державний університет
- Технічний Університет Молдови
- Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
- Запорізький національний технічний університет
- Полтавський національний технічний університет та ін.

Ліга плюща (англ. The Ivy League) - асоціація восьми приватних американських університетів, розташованих в семи штатах на північному сході США. Університети, що входять до Ліги, відрізняються високою якістю освіти. Університети Ліги плюща також знаходяться серед найбагатших академічних закладів світу, що дозволяє їм залучати найкращих студентів та викладачів.

Члени Ліги плюща (США) :

- Браунський університет (англ. Brown University) - Провіденс, штат Род-Айленд, заснований в 1764 році під ім'ям Коледж Род-Айленда
- Гарвардський університет (англ. Harvard University) - Кембридж, штат Массачусетс, заснований в 1636 році.
- Дартмутський коледж (англ. Dartmouth College) - Гановер, штат Нью-Гемпшир, заснований в 1769 році
- Сльський університет (англ. Yale University) - Нью-Хейвен, штат Коннектикут, заснований в 1701 році під ім'ям Колегіальна школа
- Колумбійський університет (англ. Columbia University) - Нью-Йорк, штат Нью-Йорк, заснований в 1754 році під ім'ям Королівський коледж
- Корнеллський університет (англ. Cornell University) - Итака, штат Нью-Йорк, заснований в 1865 році.
- Пенсільванський університет (англ. University of Pennsylvania) - Філадельфія, штат Пенсільванія, заснований в 1740 році під ім'ям Філадельфійська академія
- Принстонський університет (англ. Princeton University) - Принстон, штат Нью-Джерсі, заснований в 1746 році під ім'ям Коледж Нью-Джерсі.

Група «Расселл» (англ. Russell Group) – асоціація університетів Великої Британії, елітна група взаємодії двадцяти чотирьох престижних університетів. У сукупності на дану групу припадає 2/3 всіх дослідницьких грантів та фінансування дослідницьких контрактів у Великобританії, 56% всіх присуджених в Великобританії докторських ступенів і понад 30% британських студентів з країн, що не відносяться до ЄС. До Групи Рассел входять найбільші і найкращі університети Великобританії.

На сьогодні членами Групи Рассел є:

- Бірмінгемський університет
- Брістольський університет
- Кембриджський університет
- Кардіфський університет
- Единбурзький університет
- Університет Глазго
- Імперський коледж Лондона
- Кінгс-коледж при Лондонському університеті
- Університетський коледж Лондона при Лондонському університеті
- Університет Лідса
- Ліверпульський університет
- Лондонська школа економіки і політичних наук при Лондонському університеті
- Манчестерський університет
- Ньюкаслський університет
- Ноттінгемський університет
- Університет королеви (Белфаст)
- Оксфордський університет
- Шеффілдський університет
- Саутгемптонський університет
- Уорікський університет
- Даремський університет
- Ексетерський університет
- Лондонський університет королеви Марії при Лондонському університеті.

Асоціація університетів і коледжів Канади (The Association of Universities and Colleges of Canada, AUCC) – об'єднання вишів Канади. Всебічно підтримує інститути вищої освіти Канади, будучи основним посередником у взаємодії університетів і коледжів Канади з державою, різними галузями промисловості, місцевим співтовариством та бізнес-колами. Сьогодні Асоціація університетів і коледжів Канади представляє 92 канадські державні та приватні неприбуткові університети та коледжі.

У Канаді є група провідних університетів, відома як **Група тринадцяти (G13)**. Ці вузи є одними з найбільш наукомістких в країні і спеціалізуються на впровадженні спільних дослідницьких програм.

Члени G13 :

- 1) Університет Альберти (University of Alberta)
- 2) Університет Британської Колумбії (University of British Columbia)
- 3) Університет Калгарі (University of Calgary)
- 4) Університет Далхаузі у Галіфаксі (Dalhousie University)
- 5) Університет Лавалю в Квебеку (Laval University)
- 6) Університет МакГілла (McGill University)
- 7) Університет Макмастера (McMaster University)
- 8) Монреальський університет (University of Montréal)
- 9) Університет Оттави (University of Ottawa)
- 10) Королівський університет у Кінгстоні (Queen's University)
- 11) Університет Торонто (University of Toronto)
- 12) Університет Ватерлоо (University of Waterloo)
- 13) Університет Західного Онтаріо (University of Western Ontario)

Усі вони одночасно є членами Асоціації університетів і коледжів Канади (AUCC)

Група восьми (англ. Group of Eight, Go8) – об'єднання восьми лідируючих університетів Австралії. Об'єднання було організовано в 1994 році як неформальна група віце-президентів, а в 1999 році оформилася офіційно. «Група восьми» часто виступає як група, яка лобіює інтереси університетів, що входять до неї. Всі основні кампуси університетів знаходяться в шести найбільших столичних містах Австралії. Між університетами групи восьми укладено ряд угод про взаємозалік академічних кредитів, отриманих в одному з університетів Go8, що дозволяє студентам безперешкодно продовжувати навчання в будь-якому з університетів групи восьми. Також підписано меморандум про визнання підготовчих програм і проведенні спільних PhD досліджень для участі в них кращих студентів з університетів Go8.

Члени Групи восьми (Go8) (Австралія):

- Аделаїдський університет
- Австралійський національний університет
- Мельбурнський університет
- Університет Монаша
- Університет Нового Південного Уельсу
- Квінслендський університе
- Сіднейський університет
- Університет Західної Австралії

РОЗДІЛ 9. Міжнародні освітньо-наукові грантові програми

Правові основи програми Еразмус+

знаходяться в ряді регулятивних актів Європейського Союзу.

Основним документом, що регулює програму, є

Регламент Європейського Парламенту та Ради про заснування Еразмус+: Програма Союзу з освіти і навчання, молоді та спорту та скасування Регламенту (ЄС) від 20.05.2021 року -

REGULATION (EU) 2021/817 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2021 establishing Erasmus+: the Union Programme for education and training, youth and sport and repealing Regulation (EU) No 1288/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0817>

Саме цей Регламент і визначає подальше продовження, цілі, обсяг фінансування та умови участі у цій міжнародній освітньо-науковій грантовій програмі.

Загалом Порядок дій ЄС і зазначений Регламент визначають основні напрями програми «Еразмус+», такі як навчання, стажування, молодіжні обміни, співпраця між вищими та інші види проектів. Вони також установлюють процедури відбору учасників, визначають права та обов'язки учасників програми та механізми здійснення фінансової підтримки. Зокрема, Регламент передбачає створення Національних агентств для виконання програми на національному рівні та Європейської Комісії як головного органу управління програмою на європейському рівні.

Крім того, важливим елементом є інформаційна система та база даних, яка дозволяє відслідковувати реалізацію проектів та сприяє прозорості та обміну досвідом між учасниками програми.

Сфери і ключові напрямки

Fields and Key Actions – KA

ОСВІТА: шкільна освіта,
професійна (професійно-
технічна) та фахова
передвища освіта, вища
освіта, освіта дорослих

KA1: Mobility/
Мобільність

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

KA2: Cooperation
partnerships/ Проекти
співпраці

МОЛОДЬ

KA3: Support to
reforms/ Підтримка
реформ

СПОРТ

Jean Monnet Action/
Жан Моне Вища освіта

Ключовий напрям 1 – навчальна мобільність

МОБІЛЬНІСТЬ молоді, учнів, студентів і працівників (Mobility for Learners, Students, Staff, Young People and Youth Workers): можливості для учнів шкіл, ППТО, студентів та аспірантів закладів вищої освіти (ЗВО), молоді від 13 до 30 років, а також для працівників шкіл, ППТО та ЗВО, молодіжних працівників, спортивних тренерів для навчання та/або набуття професійного досвіду в іншій країні. Цей напрям відкритий для України, окрім мобільності сфер шкільної освіти, освіти дорослих та спорту. Брати участь в конкурсах можуть організації з України як партнери, а індивідуальні особи подаються на конкурси відкриті в межах профінансованих проєктів.

ВІРТУАЛЬНІ ОБМІНИ у сфері вищої освіти та молоді (Virtual exchanges in higher education and youth): взаємодія між молодими людьми онлайн, яка сприяє міжкультурному діалогу та розвитку навичок спілкування між молоддю та іншими учасниками з різних країн. Цей напрям відкритий для України як партнери.

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАЛУЧЕНОСТІ МОЛОДІ (Youth Participation Activities): місцеві та транснаціональні молодіжні ініціативи, організовані неформальними групами молодих людей та/або молодіжними організаціями з метою активізувати участь у демократичному житті, підвищити обізнаність про загальні цінності, основні права та внесок у спільні цілі Європейського Союзу, об'єднуючи молодих людей та осіб, які приймають рішення на місцевому, національному та європейському рівнях, а також внесок у спільні цілі Європейського Союзу. **Цей напрям відкритий для України.**

Програма пропонує учасникам можливості з вивчення іноземних мов (**Language Learning Opportunities**), які здійснюють мобільність за кордоном. Ця підтримка в основному пропонується через інструмент Еразмус+ Online Language Support (OLS), адаптований за потреби до окремих секторів, оскільки електронне навчання пропонує переваги для вивчення мови з точки зору доступу та гнучкості. В окремих випадках, тобто коли онлайн-навчання не є найкращим інструментом для досягнення поставленої мети відповідної цільової групи, будуть запропоновані додаткові форми мовної підтримки.

Ключовий напрям 2 – співпраця між організаціями та інституціями

Партнерство для співпраці

Партнерства співпраці (Cooperation Partnerships): основна мета полягає в наданні організаціям можливості підвищити якість та актуальність своєї діяльності, розвинути та зміцнити партнерські мережі, збільшити спроможність співпраці на транснаціональному рівні, сприяючи інтернаціоналізації через обмін досвідом, розробку нових практик і методів.

Невеликі партнерства (Small-scale Partnerships): цей напрям спрямований на розширення доступу до Програми для невеликих цільових груп та індивідуальних осіб, яких важко охопити у сферах шкільної освіти, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, вищої освіти, освіти дорослих, молоді та спорту. Завдяки нижчим сумам грантів, які надаються організаціям, коротшій тривалості та простішим адміністративним вимогам порівняно з Партнерствами співпраці, цей напрям спрямований на охоплення невеликих організацій, новачків та менш досвідчених організацій, мінімізуючи бар'єри для входу до міжнародної співпраці в межах Еразмус+.

Партнерства досконалості

Європейські університети (European Universities): цей напрям підтримує добровільне об'єднання закладів вищої освіти в альянси з метою трансформації в транскордонне співробітництво шляхом розробки спільних довгострокових стратегій для високоякісної освіти, досліджень та інновацій, заснованих на спільних візіях та цінностях.

Центри професійної майстерності для закладів П(П)ТО та ФПВО (Centres for Vocational Excellence (CoVE): цей напрям підтримує підхід «знизу-вгору» до розвитку професійної майстерності із залученням широкого кола місцевих стейкхолдерів задля швидкої адаптації П(П)ТО для реагування та мінливі економічні і соціальні потреби.

Спільні магістерські програми Еразмус Мундус: дизайн та впровадження (Erasmus Mundus Action): два конкурси цього напрямку спрямовані на сприяння досконалості та інтернаціоналізації закладів вищої освіти через освітні програми на рівні магістра, які спільно надані та визнані європейськими й іншими закладами вищої освіти, і відкриті для закладів та організацій в інших країнах світу.

Ключовий напрям 3 – підтримка розробки політики та співробітництва

Цей напрям покриває багато інших конкурсів на **підтримку реформ у сферах освіти, професійної підготовки, молоді та спорту**, які впроваджуються напряму Європейською Комісією, або через окремі конкурси, які координує Європейське виконавче агентство ЕАСЕА. Зокрема, в межах цього напрямку реалізуються:

Підтримка інструментам та заходам ЄС задля якості, прозорості та визнання компетентностей і кваліфікацій

Підтримка розвитку Європейської політики

Політичний діалог та співпраця ключових стейкхолдерів та міжнародних організацій

Заходи для забезпечення якісного та інклюзивного впровадження Програми

Співпраця з іншими інструментами підтримки політик ЄС

Напря́м Жан Моне в Еразмус +

НАПРЯ́М ЖАН МОНЕ у сфері вищої освіти надає можливості закладам вищої освіти з держав-членів ЄС та поза їх межами сприяти **досконалості у викладанні та проведенні досліджень європейської інтеграції, політичним дебатам та обмінам успішним досвідом** за участю академічного світу та політиків, які приймають рішення, щодо пріоритетів стратегій розвитку Європейського Союзу. Напря́м Жан Моне включає наступні **типи проєктів**:

Стратегічні дебати (Jean Monnet Policy Debate): великі тематичні **мережі Жан Моне у сфері у вищій освіті**, відповідно до конкретної теми, пов'язаної з пріоритетами внутрішньої та зовнішньої політик ЄС. Такі дебати ставлять на меті обстеження, збір і обмін успішними практиками та обговорення серед партнерів результатів досліджень, зміст курсів і напрацювань.

Модулі (Jean Monnet Modules): коротка програма викладання або курс конкретної дисципліни чи на основі багатодисциплінарного підходу у сфері студій Європейського Союзу.

Кафедри (Jean Monnet Chairs): більш тривалі викладацькі посади кафедр зі спеціалізацією в різних напрямках досліджень Європейського Союзу для окремих викладачів університетів.

Центри досконалості (Jean Monnet Centers of Excellence): хаб або центр компетентностей з питань Європейського Союзу, що збирають знання експертів високого рівня з різних дисциплін європейських досліджень, а також розвивають міжнародну діяльність і структурні зв'язки з академічними установами в інших країнах.

КРАЇНИ-ЧЛЕНИ

Держави-члени ЄС: Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція

Треті країни асоційовані до Програми: Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Північна Македонія, Сербія, Туреччина

КРАЇНИ-ПАРТНЕРИ

Треті країни світу не асоційовані до Програми

Регіон 2: територія України, яка визнана міжнародним правом, Східне Партнерство: Азербайджан, білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова.

Хто може приймати участь в програмах Еразмус +

Організації

- заклади освіти
- науково-дослідні установи
- академічні, професійні, студентські, молодіжні та інші об'єднання
- молодіжні організації
- органи державної влади • державні та приватні підприємства та інші організації

Індивідуальні особи

- учні закладів VET
- студенти: (молодші) бакалаври, магістри; аспіранти, випускники
- працівники закладів освіти
- дослідники
- молодь
- молодіжні лідери і працівники
- волонтери

ПРОГРАМА «ГОРИЗОНТ ЄВРОПА» (HORIZON EUROPE) – це програма фінансування досліджень та інновацій до 2027 року в ЄС.

Horizon Europe є ключовою програмою ЄС для фінансування досліджень та інновацій з бюджетом 95,5 мільярдів євро.

Вона бореться зі зміною клімату, допомагає досягти Цілей сталого розвитку ООН і підвищує конкурентоспроможність і зростання ЄС.

Програма «Горизонт Європа» сприяє співпраці та посилює вплив досліджень та інновацій у розробці, підтримці та впровадженні політики ЄС, одночасно вирішуючи глобальні виклики. Вона підтримує створення та краще розповсюдження відмінних знань і технологій.

Вона створює робочі місця, повністю залучає резерв кадрів ЄС, стимулює економічне зростання, сприяє промисловій конкурентоспроможності та оптимізує інвестиційний вплив у зміцненому Європейському дослідницькому просторі.

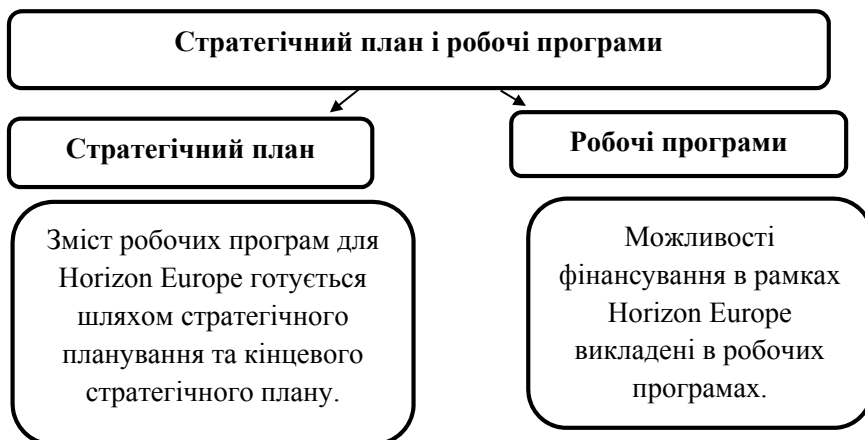
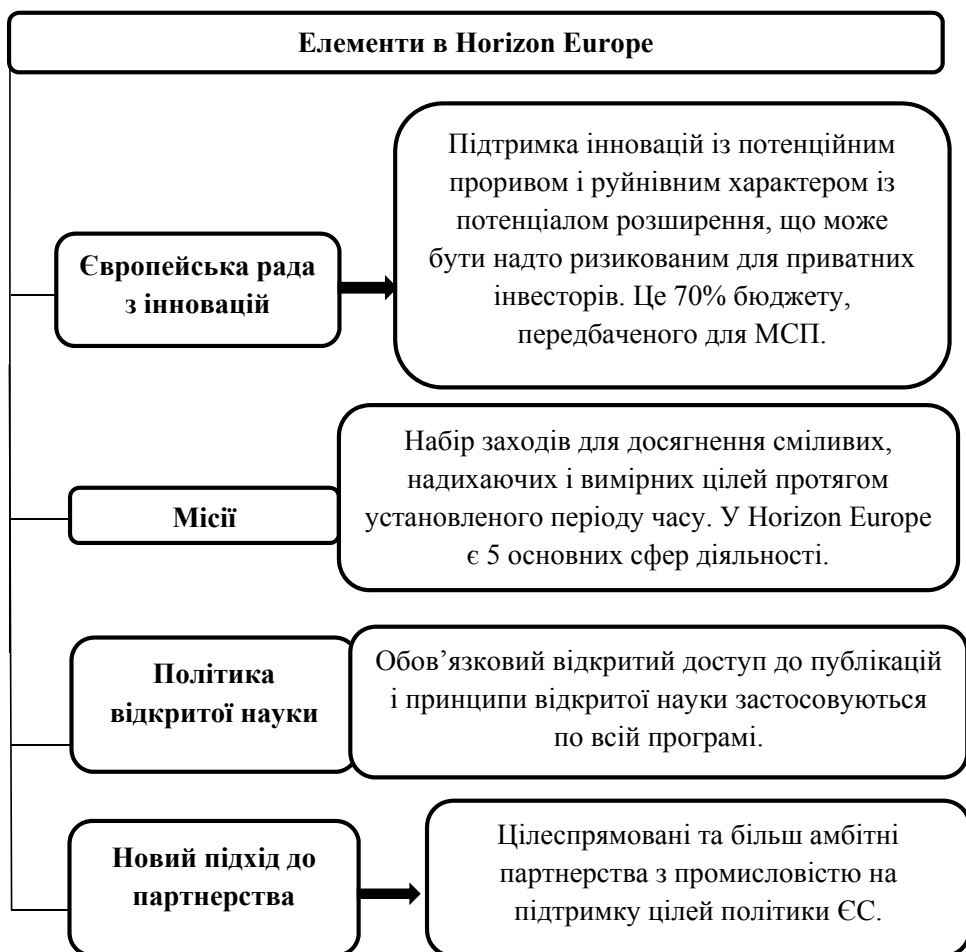
Брати участь у програмі можуть юридичні особи з ЄС та асоційованих країн.

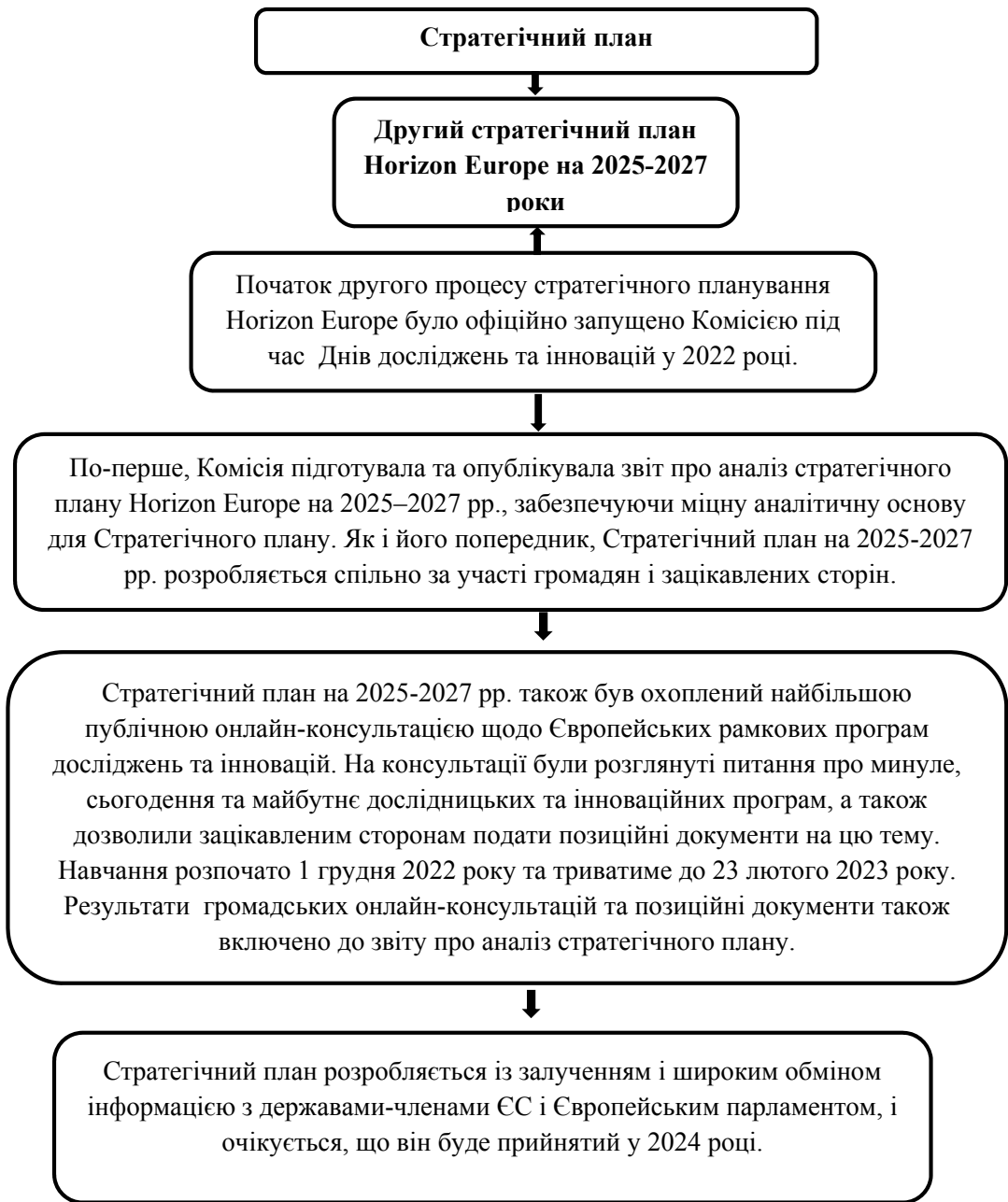
Правова основа програми «Горизонт Європа»

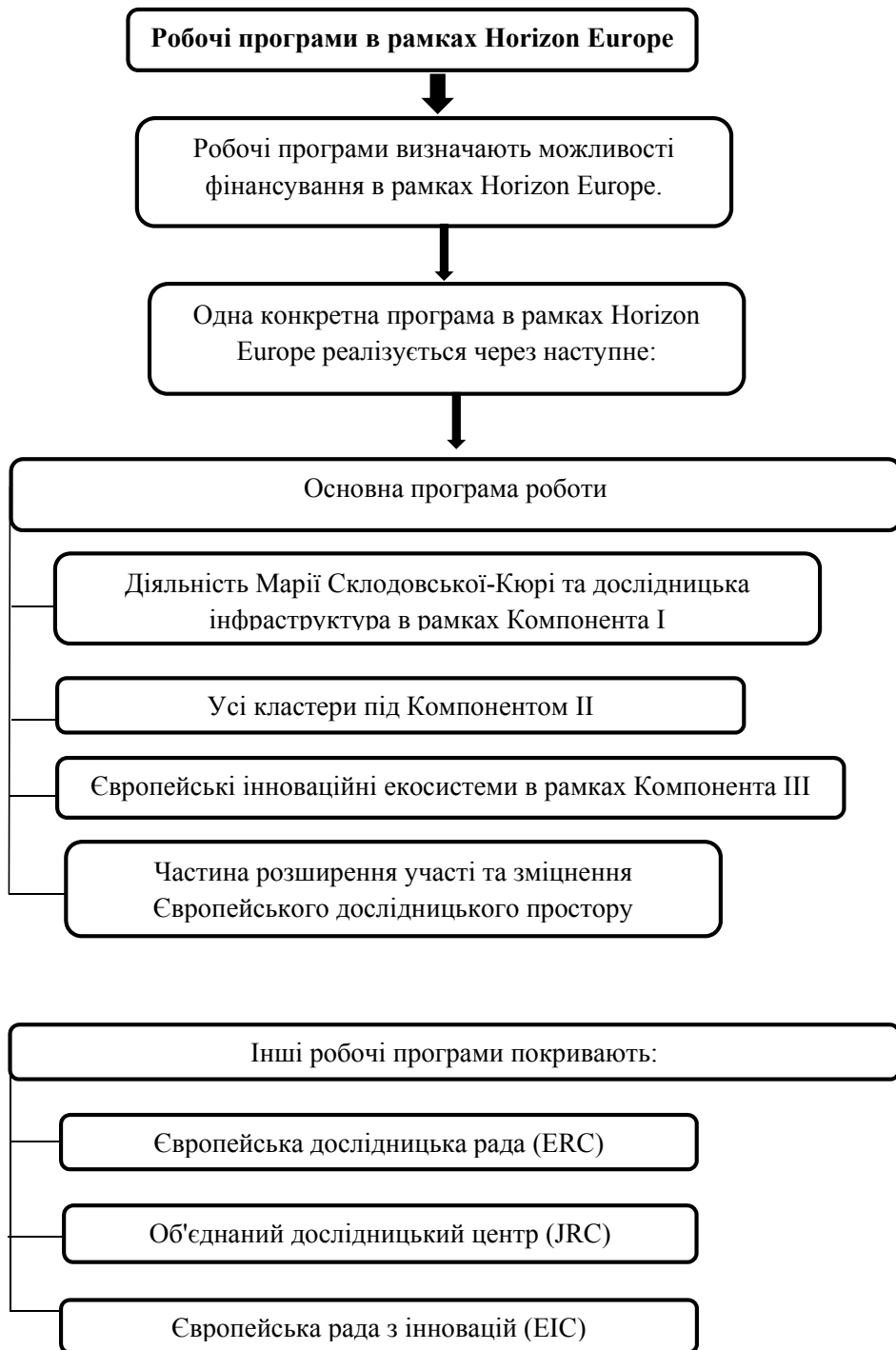

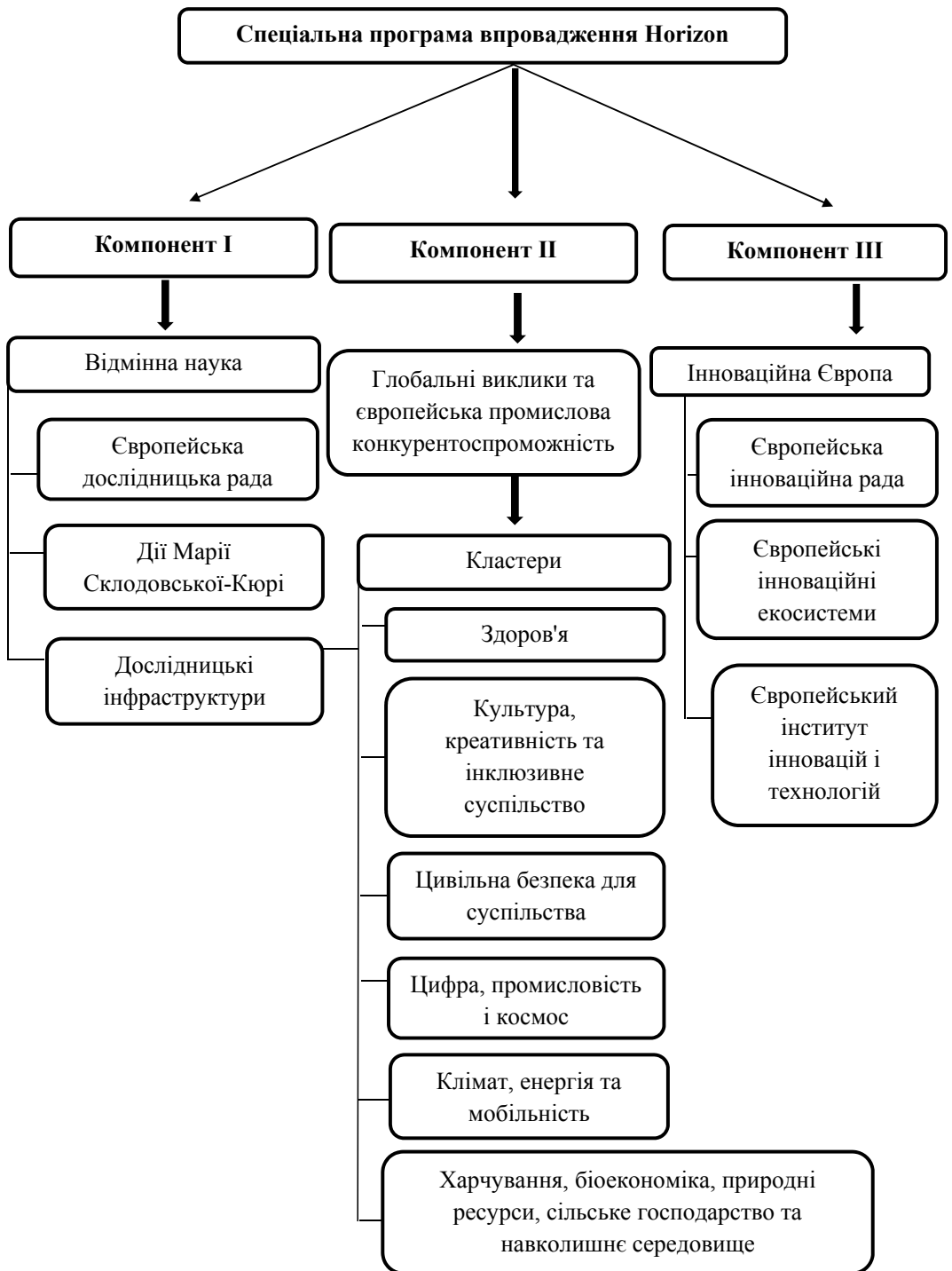
Регламент Європейського Парламенту та Ради «Про заснування «Горизонт Європа» - Рамкової програми з досліджень та інновацій, встановлення правил участі та поширення, а також скасування Регламентів» від 28.04.2021 року.

REGULATION (EU) 2021/695 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013.

Місії Horizon Europe

Horizon Europe включає дослідження та інноваційні місії для підвищення ефективності фінансування шляхом досягнення чітко визначених цілей.

Комісія залучила експертів з політики для розробки досліджень, тематичних досліджень і звітів про те, як працюватиме політичний підхід, орієнтований на місію.

Визначено 5 місій:

1. Місія адаптації до зміни клімату

2. Місія «Кліматично нейтральні та розумні міста».

3. Ракова місія

4. Місія Ґрунтова угода для Європи

5. Відновлення місії «Океан і води».

Horizon Europe підтримує європейські партнерства, в яких ЄС, національні органи влади та/або приватний сектор спільно зобов'язуються підтримувати розробку та реалізацію програми досліджень та інноваційної діяльності.

Метою європейського партнерства є сприяння досягненню пріоритетів ЄС, вирішення складних завдань, окреслених у Horizon Europe, і зміцнення Європейського дослідницького простору (ERA).

ПРОГРАМА «НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ»

(анг. Science for Peace and Security)

Програма об'єднує вчених України та вчених держав – членів НАТО і держав – членів ЄС, які спільно вирішують питання безпеки за допомогою наукового співробітництва. Крім застосування наукових розробок у сфері боротьби з тероризмом і новими загрозами, пріоритетними є розвиток інформаційних технологій, сфери біології клітин і біотехнології, нових матеріалів, захист довкілля та раціональне використання природних ресурсів.

28 червня 2006 р. рада НАТО затвердила пропозицію країн-членів Альянсу щодо створення нового Комітету НАТО з науки заради миру та безпеки. Новий комітет став результатом широкої ініціативи по реструктуризації робочих органів Альянсу, який поєднав найкращі аспекти колишнього Наукового комітету НАТО та Комітету з викликів сучасному суспільству.

ЦІЛІ КОМІТЕТУ З НАУКИ ЗАРАДИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ

реалізація проектів зі співробітництва з наголосом на партнерство

визначення загроз безпеці, попередження загроз, пошук та прийняття адекватних рішень

демонстрація відкритості і транспарентності, вміння спільно працювати у рамках проектів на взаємовигідних засадах

Посилення підтримки міжнародних операцій та місій під проводом НАТО

прийняття рішень на національному рівні та обмін інформацією між експертами, вченими, політиками у вирішенні актуальних проблем сьогодення, залучення наукової, експертної та політичної думки з країн-партнерів Альянсу

ПРІОРИТЕТИ ПРОГРАМИ НАУКИ ЗАРАДИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ

активізація
практичної
співпраці на тих
напрямах, які
визначені
ключовими
вимірами
співробітництва на
терені
євроатлантичного
простору і які
відповідають
інтересам країн
євроатлантичного
діалогу

сприяти
співпраці у
науці та
техніці у
контексті
збереження

краще і
ефективніше
відповідати
викликам
безпеки у світі

попередження та
протидія
терористичним
загрозам, іншим
загрозам безпеці та
викликам, серед
яких є протидія
екологічному та
комп'ютерному
тероризму, безпека
продуктів
харчування тощо

нові проекти, які пропонуються країнами-партнерами та країнами Середземноморського регіону, мають відповідати пріоритетам цих націй та інтересам Альянсу і його країн-членів

Програма та її діяльність адміністративно управляється Підрозділом публічної дипломатії НАТО.

Програма з науки заради миру та безпеки включається до документів НАТО з планування операцій та навчань, Робочого плану Євроатлантичного партнерства, Плану дій партнерства проти тероризму, Робочої програми з розвитку Середземноморського діалогу, Щорічного цільового плану Україна-НАТО та Планів дій індивідуального партнерства.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ «НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ»

Програма забезпечується співробітниками Міжнародного секретаріату НАТО з Управління публічної громадської дипломатії у штаб-квартирі організації в Брюсселі.

Керівником Управління є помічник генерального секретаря НАТО з питань публічної дипломатії, який водночас є головою Комітету. В підрозділі також є два заступника помічника генерального секретаря, один з яких відповідає за наукову співпрацю. За програму відповідають два сектори :

**сектор програм
співпраці**

**сектор загроз і
викликів**

Механізм подачі проектних пропозицій

по – перше, варто визначитися із ідеєю та концепцією пропозиції, яка має відповідати пріоритетам України та відповідати ключовим напрямкам співробітництва з Альянсом, механізмам програми «Наука заради миру та безпеки»

по – друге, тематика проекту має носити інноваційний характер. У разі, якщо тематика і характер проектної пропозиції дублює інші або вже існуючі проекти, що реалізуються, пропозиція ризикує бути відхиленою або вважатися такою, що не відповідає інноваційній моделі розвитку відносин з Альянсом

по – третє, проектна пропозиція має містити інформацію щодо кола учасників проекту і з боку партнерів – країна-члена (або декількох країн-членів) Альянсу з числа академічних кіл, профільних дослідницьких установ, неурядових організацій.

**ЧЛЕНИ ПРОГРАМИ
«НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ»**

23 європейські
держави

колишні
республіки
СРСР з
Центральної
Азії, які не є
членами
альянсу.

Україна бере активну
участь у програмі
«Партнерство заради
миру», в рамках якої
українські військові
були залучені до
кількох десятків
спільних з країнами-
членами та
партнерами НАТО
миротворчих навчань
як на території країни,
так і за кордоном.

Оцінку і відбір проектних пропозицій здійснюють дорадчі ради,
які розглядають заявки на участь країн-членів та держав-партнерів
Альянсу.

Дорадчі ради охоплюють чотири виміри :

Хімія/
Біологія
/Фізика;

Інформаційна
безпека;

Екологічна
безпека;

Людські
ресурси.

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ПРОГРАМИ «НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ»

створення комп'ютерних мереж для розвитку цифрового зв'язку в країнах-партнерах

залучення молодого покоління вчених до вирішення актуальних проблем сьогодення;

виконання пріоритетних проектів у країнах-партнерах, країнах Середземноморського діалогу

проведення досліджень та реалізація проектів за рахунок національних коштів із залученням урядових і неурядових експертів Альянсу за фінансової підтримки Програми з науки заради миру та безпеки

- розвиток і підтримка мереж експертів у ключових сферах діяльності Програми:
- Боротьба з тероризмом;
- Енергетична безпека;
- Захист кіберпростору;
- Захист від хімічної, біологічної, радіоактивної та ядерної зброї;
- Охорона довкілля;
- Передові оборонні технології;
- Безпека кордонів та портів;
- Безпека людини та соціальні аспекти безпеки.

Програма сприяє проходженню навчань та стажувань молодих вчених, експертів та політиків з країн-членів Альянсу та його партнерів, налагодженню зв'язків між ними для обміну досвідом та ініціативами та оптимізація розвитку предметного діалогу за допомогою проектів, які становлять взаємний інтерес.

**НАПРЯМКИ ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМИ
«НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ»**

З метою більш тісної співпраці між науковцями країн-членів НАТО і партнерами Альянсу, а також з метою фінансування наукових досліджень в галузі безпеки програма щорічно виділяє наступні гранти:

- Гранти на розвиток передових студій, створення у перспективі центрів науково-дослідницького спрямування (ASI);
- Гранти на проведення прогресивних навчальних курсів (ATC);
- Гранти на проведення науково-дослідних семінарів (ARW);
- Гранти на реінтеграцію для молодих науковців (RIG);
- Гранти на створення інфраструктури комп'ютерних мереж (NIG);
- Гранти на проведення семінарів з вдосконалення комп'ютерних та телекомунікаційних мереж (ANW)

Стипендіальна програма ім. Лейна Кіркланда
(анг. The Lane Kirkland Scholarship Program)

Це програма для молодих лідерів та фахівців з вищою освітою, зацікавлених у розвитку демократії, ринкової економіки та громадянського суспільства. Програма пропонує 2 семестри навчання в одному з 5 польських академічних центрів, 2-х тижневе професійне стажування в державних, приватних та некомерційних організаціях Польщі, а також участі в тренінгах та майстер-класах.

Вимоги участі

вища освіта (мінімум 4 роки навчання в університеті) – ступінь бакалавра або магістра

вік до 40 років

володіння польською або англійською мовою на рівні B2 мінімум (польська в пріоритеті)

досвід професійної діяльності – мінімум 2 роки

мінімум 2-річна перерва з моменту перебування на попередній закордонній стипендії, яка тривала понад 6 місяців

Напрями обміну

економіка та менеджмент

управління у бізнесі, культурі, освіті, охороні здоров'я

державна адміністрація (органи державної влади та самоврядування)

право, антикризове управління

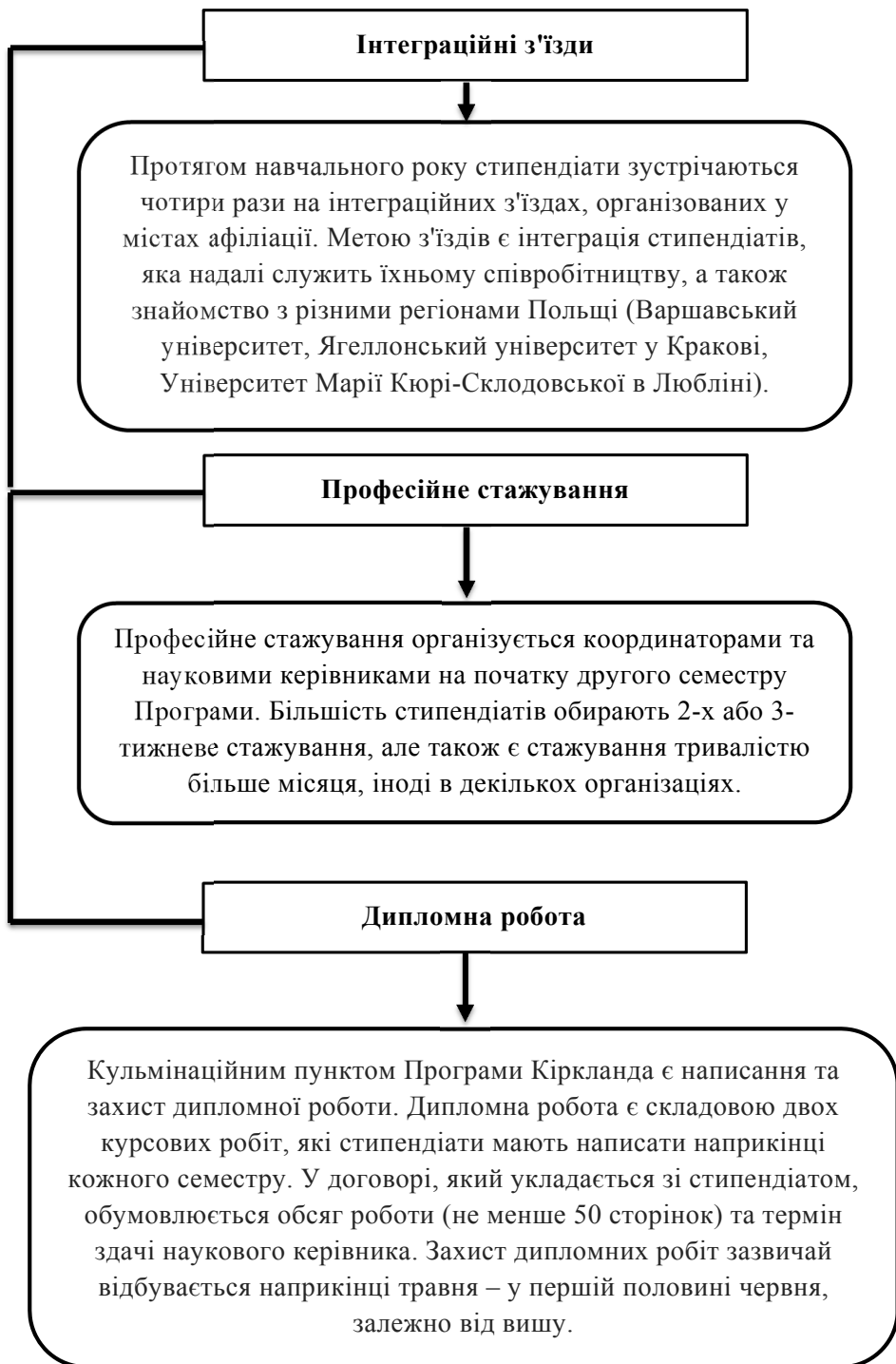
суспільні науки (соціальна психологія, соціологія)

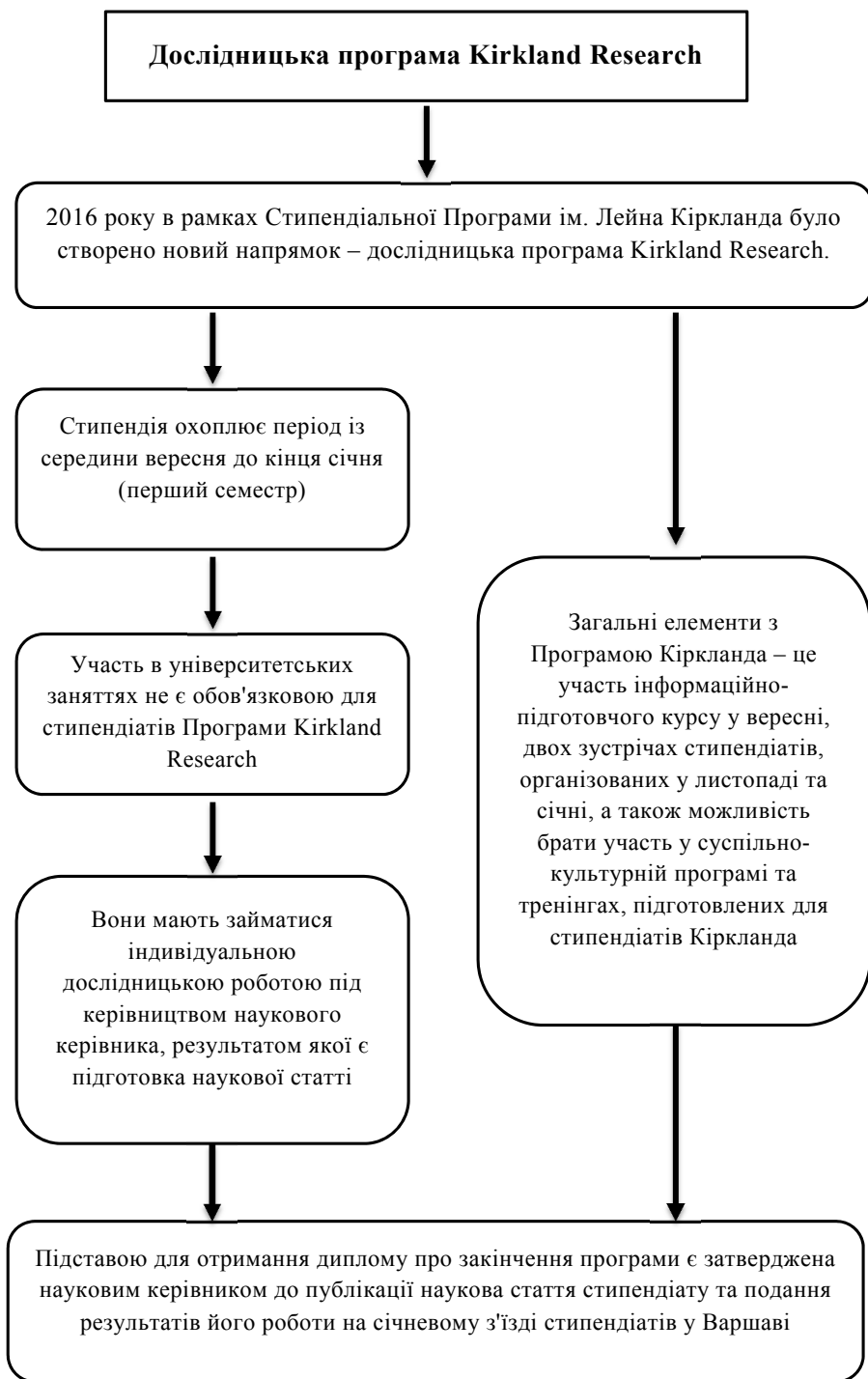
політологія та міжнародні відносини

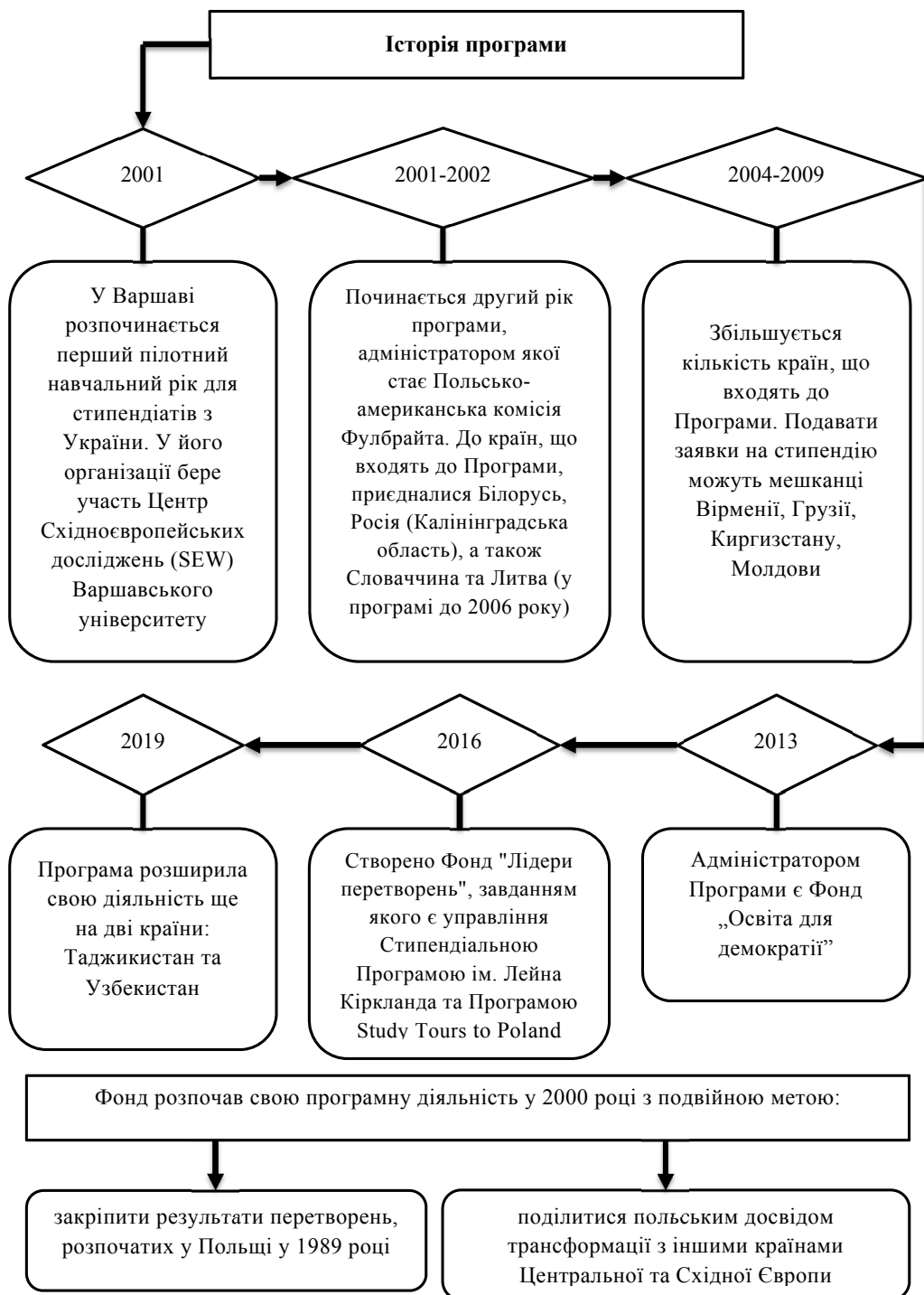
захист навколишнього середовища та клімату

проблеми безпеки та кібербезпеки

політика розвитку та гуманітарна допомога

ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Андрусишин Б.І. Освітнє право як передумова успішної участі викладачів в управлінні навчальним закладом. / *Управлінські компетенції у професійній діяльності викладача*: [колективна монографія] ; редкол. В.П. Андрущенко, Г.О. Нестеренко, Є.О. Ємельяненко та ін. Київ: Аграр Медіа Груп, 2015. С.59-76
2. Біла книга національної освіти України [Т.Ф. Алексеєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін.]; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. Київ: Інформ. системи, 2010. 342 с.
3. Білобровко Т. І. Кредитно–модульний курс з освітнього менеджменту: навч. посібник. Переяслав–Хмельницький, 2008. 76 с.
4. Білоус А.О. Державно-правове забезпечення розвитку системи вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи / А.О. Білоус, О.А. Автенюк. *Наукові праці МАУП*. 2011. Вип. 1 (28). С. 141–145
5. Богомаз К.Ю. Адаптація зарубіжного досвіду щодо впровадження освітнього права в системі вищої школи України. *Становлення освітнього права в Україні* : прогр. та матеріали наук.-практ. семінару, Харків, 2010 р. Харків: Вид-во НУА, 2010. С. 23-27
6. Валєєв Р.Г. Освітнє право України : навч. посібник. Луганськ : Елтон-2, 2011. 287 с.
7. Василюк А. Освітня політика Європейського Союзу. *Шлях освіти*. 2007. №3. С. 13– 17
8. Велика хартія університетів. Болонський процес : документи / [уклад.: З.І. Тимошенко, А.М. Грехов, Ю.А. Гапон, Ю.І. Палеха]. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 169 с.
9. Вища освіта : нормативно-правові акти про організацію освіти у вищих навч. закл. III-IV рівнів акредитації : у 2 кн. / [уклад. М.І. Панов, Ю.П. Битяк, Г.Г. Сябро та ін.] ; за ред. М.І. Панова. Харків : Право, 2006. 688 с.
10. Вища освіта в Україні : нормативно-правове регулювання : Т. 1. Комплект редакційних матеріалів для оновлення / ред.: М.Ф. Степко, Л.М. Горбунова. Офіц. вид., 2-ге перероб. і доп. Київ : Форум, 2007. 797 с.
11. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук [та ін.] ; за ред. В.Г. Кременя. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2004. 384 с.
12. Вища освіта та Європейський освітній простір / В. Крижко, М. Елькін, О. Старокожко, К. Тільчарова, О. Грицайова. Бердянськ, Видавець Ткачук О.В., 2015. 448 с.
13. Волинець В. Правове забезпечення державної підтримки науки, освіти і культури в Україні *Юридична Україна*. 2013. № 3. С. 9-15

14. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг досліджень : аналіт. звіт / *Міжнародний благодійний Фонд «Міжнародний фонд дослідження освітньої політики»* ; кер. авт. кол. Т.В. Фініков. Київ : Таксон, 2012. 54 с.
15. Гриневиц Л. М. Вітчизняна педагогічна теорія про розвиток освіти в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. № 1–2 (46–47). С. 5–10
16. Давидова Н.О. Місце освітнього права в правовій системі України *Проблеми та перспективи управління сучасною столичною школою. Збірник наукових статей за матеріалами регіональної науково-практичної конференції (28 січня 2014 р.)* С.22-27
17. Давидова Н.О. Полісемантичність поняття «освітнє право». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. Випуск 6-2. Том 1. 2014 р. С.152-155
18. Данилишин Б. Інноваційна модель економічного розвитку: роль вищої освіти *Вісник Нац. акад. наук України*. 2005. № 9. С. 26–35.
19. Державні стандарти освіти і національне освітнє законодавство. Навч. посіб. / Г.В. Лаврик, Г.В. Терела, Т.О. Харченко та ін.; за ред. Г.В. Лаврик. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 208 с.
20. Джаміля Рустам Кізі Кючюк Сутність та основні нормативно-правові аспекти євроінтеграційних процесів у вищій освіті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2014, № 6 (40) С.220-229
21. Дзоз В. Освітня справа як складник гуманітарної політики держави. *Вища освіта України*. 2004. № 4. С. 36–39.
22. Документи міжнародного права по вопросам образования. Под редакцией Г.А. Лукичева и В.М. Сырых. М.: Готика, 2003. 560 с.
23. Домбровська С.М. Якість освіти як одна із запорок вдалого державного реформування вищої школи України. *Українознавство*. 2012. № 4 (21). С. 160–169
24. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
25. Жилеев І. Б. Словник-довідник основних понять та визначень українського освітнього законодавства / І. Б. Жилиєв, Б. Г. Чижевський. Київ : Нора-Друк, 2011. 112 с.
26. Жолобчук Р. М. Освітнє право як самостійна галузь права України. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. Випуск 47. Т 1. 2017. С.12-15
27. Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти. *Правова держава : щорічник наукових праць*. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2013. Вип. 14. С. 20–30.

28. Журавський В.С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. Київ : ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2003. 200 с.
29. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. Київ : Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 416 с.
30. Законодавство України у сфері освіти та професійного навчання (Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти) / Упор. Б.Г. Чижевський, В.П. Головінов, Є.В. Красняков, М.М. Шевченко. Київ : Парламентське видавництво, 2013. 376 с.
31. Іванюк І. Освітня політика: навч. посібник. Київ : Таксон, 2006. 226 с.
32. Івлева Л. М. Нормативно-правові аспекти забезпечення якості вищої освіти в Україні. *IX Міжнарод. конф. «Стратегії якості в промисловості і освіті»* 2013 г., Варна, Болгарія: матеріали. 2013. Т. 3. С.317-318.
33. Кананькіна Е. С. Істочники міжнародного права в сфері освіти: регіональні рамки діяльності. *Право і освіта*. 2008. № 8. С.14–26.
34. Кананькіна Е. С. Істочники міжнародного права в сфері освіти: міжнародні рамки діяльності. *Право і освіта*. 2008. №7. С. 23–31.
35. Кархут О. Я. Механізм правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень”; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 21 с.
36. Кархут О. Я. Ефективність механізму правового регулювання суспільних відносин в освітній сфері. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2015. Вип. 28. С.200-205
37. Кархут О. Сучасний стан і проблеми механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 267-273.
38. Квієк М. Університет і держава: вивчення глобальних трансформацій (пер. з англ.) Київ: Таксон, 2009. 368 с.
39. Квіт С. Реформи в освіті – запорука успішних реформ в Україні загалом. *Урядовий кур'єр*. 2014. 29 квіт. (№78).
40. Клименко О. В. Трансформація нормативно-правової бази вищої освіти України в умовах входження в Європейський освітній простір (2004–2011 рр.) *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : зб. наук. праць*. 2012. Вип. 60 (№ 5). С. 143–151
41. Кобець А.С. Роль держави у функціонуванні ринку освітніх послуг. *Держава та управління : удосконалення та розвиток*. 2011. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=308>.

42. Козарь Т. П. Теоретико-методологічні засади управління вищою освітою як відкритою системою в контексті соціальних трансформацій. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2010. № 1. С. 50–52
43. Комаров В. Законодавче забезпечення модернізації вищої освіти. *Вища школа*. 2013. № 7. С. 23-33.
44. Корсак К. Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: інтегрально-філософський аналіз: монографія. Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 224 с.
45. Краєвська О. Освітня політика Європейського Союзу: становлення та механізми реалізації *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2011. Випуск 28. С.53-65
46. Красняков Є. В. Актуальні проблеми кодифікації освітянського законодавства суверенної України. *Проблеми модернізації та систематизації законодавства про освіту України* : тези доповідей наук.-практ. конф., (м. Київ, 27–28 травня 2010 р.). Київ : Нора-друк, 2010. С. 80–83.
47. Красняков Є. В. Міжнародні нормативно-правові акти про освіту та їхній вплив на формування державної політики в галузі освіти України. *Віче*. 2012. № 14. С. 22–26.
48. Красняков Є. В. Формування державної політики в галузі освіти на загальнодержавному рівні. *Вісник державної служби України*. 2010. № 3. С. 19–24.
49. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми освіти : навч. посібник. Київ : Освіта України, 2005. 440 с.
50. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті : навч. посіб. Київ: Освіта України, 2005. 256 с.
51. Крижко В., Мамаєва І. Аксіологічний потенціал державного управління освітою. Київ: Освіта України. 2005. 217 с.
52. Крисюк С. Державно-громадське управління освітою. *Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні* : матеріали наук.-практ. конф. / за ред. В. І. Лугового, В.М. Князева. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. Т. 3. С. 350–353.
53. Куклін О.В. Економічні аспекти вищої освіти. Київ : Знання України, 2008. 331 с.
54. Кульчинська Ю. Порушення законного права на отримання освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 3. С.76-79.
55. Курко М. Н. Адміністративно-правове регулювання вищої освіти в Україні: монографія. Харків : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2010. 376 с.
56. Кучма Р. Фінансовий механізм системи вищої освіти. *Вища освіта України*. 2002. №4. С. 57 – 59
57. Кушнір Т. Інноваційні підходи до розвитку вищих навчальних закладів України в умовах формування єдиного європейського освітнього простору. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2010. Вип. 2. С. 220–246

58. Левківський К. Реформування вищої освіти в контексті імплементації Закону України «Про вищу освіту»: нормативно-правові аспекти забезпечення якості / К. Левківський, Л. Івлєва *Вища школа*. 2016. №5. С. 74-80.
59. Литвин І. Відмежування адміністративних відносин від інших правовідносин, що виникають у сфері надання освітніх послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №4. С. 51-55.
60. Литвин І. Сутність системи суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №5. С. 63-66.
61. Локшина О. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021–2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. *УІІЖ*, №4, 2022. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/621>
62. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Атіка, 2005. 240 с.
63. Мартыненко Е.В. Международное образовательное право: Учебное пособие. М.: РУДН, 2008. 163 с.
64. Мельничук О. Юридичні гарантії права людини на освіту: загальнотеоретичний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. №1. С. 68-71.
65. Мельничук О.Ф. Правові аспекти управління у сфері вищої освіти в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки*. 2017. №2. С. 34-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjju_2017_2_8
66. Мирошниченко В.О. Міжнародне освітнє право як нова галузь права у міжнародному публічному праві. *Азовські правові читання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Бердянськ, 17-18 травня 2019 року. Бердянськ: ТОВ Модем-1, 2019. 128 с. С.22-26
67. Мирошниченко В.О. Право на освіту в Україні. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції *Кальміуські правові читання: «Актуальні проблеми права та шляхи їх вирішення»*, 10 грудня 2018 р., Маріуполь: ДонДУУ, 2018. 140 с. С.60-64
68. Мирошниченко В.О., Мирошниченко Ю.А., Фролов Ю.М. Освітнє право у схемах та таблицях: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 145 с.
69. Мирошниченко В.О., Мягченко Н.В. Поняття, предмет і метод освітнього права. *Азовські правові читання: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Бердянськ, 17-18 травня 2018 року. Бердянськ: ТОВ Модем-1, 2018. 188 с. С. 86-90
70. Мирошниченко В.О., Степанова К.В. Міжнародно-правові стандарти у сфері освіти. *Азовські правові читання: Матеріали міжнародної науково-практичної*

конференції, м. Бердянськ, 17-18 травня 2018 року. Бердянськ: ТОВ Модем-1, 2018. 188 с. С. 52-57

71. Мирошниченко В.О. Адміністративно-правові відносини за участі сучасних закладів вищої освіти. *Збірник тез доповідей міжнародної науково-практ. конф. «Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку»*, 25 листопада 2022 року, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (м. Харків). С.167-169.

72. Мирошниченко В.О., Матвієнко Г.А. Фінансові та регуляторні заходи стимулювання розвитку опорних шкіл як запорука якісної освіти у воєнний час. *Економіка та суспільство*. Випуск №50. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-57>

73. Мирошниченко В.О., Матвієнко Г.А. Оцінка стану фінансування середньої освіти для досягнення цілей сталого розвитку в Україні та світі. *Економіка та суспільство*. Випуск №51. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-30>

74. Мирошниченко В.О., Матвієнко Г.А., Клименко О.М. Стратегічні напрями модернізації вищої освіти та розвиток нових компетенцій студентів для швидкого відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. Випуск №57. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-37>

75. Міжнародне освітнє право. *Український часопис міжнародного права*. №1-2 / 2014. С. 72-141

76. Мнишенко Є. Основні складові кримінально-правової політики в сфері права на отримання освіти в Україні. *Юридична Україна*. 2014. №3. С.69-76.

77. Мороз І.В. Менеджмент і маркетинг освіти : навч.-метод. посібник. Київ : Освіта України, 2006. 144 с.

78. Національний освітній глосарій: вища освіта. / НАПН України; [авт.-уклад. : І. І. Бабин та ін.; за ред. : Д. В. Табачника, В. Г. Кременя]. Київ : Плеяда, 2011. 100 с.

79. Нижник О. Адміністративно-правові інструменти реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 2. С.117-121.

80. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України. Початок ХХІ століття. Київ: Знання. 2006. 406 с.

81. Огаренко В.М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг : [монографія]. Київ : Вид-во НАДУ, 2005. 328 с.

82. Онишків З.М. Основи школознавства: Навчальний посібник для студентів педагогічних вузів. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2003. 176 с.

83. Освітнє право : конспект лекцій / [авт. кол.: В.В. Астахов, К.В. Астахова, О.Л. Войно-Данчишина та ін.] ; за заг. ред. В. В. Астахова; Нар. укр. акад.; Міжн. фонд «Відродження». Харків: Вид-во НУА, 2011. 144 с.

84. Право на освіту та права освітян: теорія і практика в Україні. За результатами дослідження громадської думки. Київ: Відродження, 2013. 24 с.

85. Правове регулювання праці вчителя: Довідково-методичне видання / Упорядник С.О. Лесковець. Харків: Торсінг Плюс, 2006. 544 с.

86. Правове регулювання трудових відносин наукових (науково-педагогічних) працівників: Монографія / Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана, А.В. Скоробагатько та ін. ; відп. ред. Н. М. Хуторян. - Київ : ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2005. 240 с.

87. Правознавство: Навч. посібник для студентів педагогічних спеціальностей [Колектив авторів]. За ред. Д.В. Каменського, В.О. Мирошниченка. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 288 с.

88. Приватна вища школа України на шляху інновацій : моногр. За ред. В.П. Андрущенко, Б.І. Корольова. Харків, 2005. 229 с.

89. Резнік Г. Поняття особистого немайнового права дитини на освіту. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 6. С.21-24.

90. Резніченко Л.В. Приватноправова складова регулювання освітніх правовідносин. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С.153-161.

91. Семенець-Орлова І. А. Нормативно-правове забезпечення освітніх змін в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 3(58)/2017 С.1-10

92. Сисоева С. О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку. / С. О. Сисоева, Н. Г. Батечко. Київ : ВД ЕКМО, 2011. 368 с.

93. Сочинська-Сибірцева І. М. Стратегія розвитку вищої освіти: стратегія поступу : монографія. Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. 304 с.

94. Стасюк Г. Є. Сучасні тенденції розвитку державного управління освітою. *Четвертий Український педагогічний конгрес: [зб. наук. пр.]*. Львів: Сполом, 2014. С. 542-547

95. Сухарніков Ю. Нормативно-правові підстави для модернізації вищої освіти в Україні. *Вища школа*. 2014. № 10. С.20-39

96. Тамм А. Вища освіта як об'єкт державного управління / А. Тамм, О. Поступна *Публічне управління: теорія та практика*. 2011. № 3 (7). С. 183-187.

97. Тахтаджиева Н. І. Нормативно-правові засади державно-громадського управління сферою вищої освіти в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2013. № 4. С. 66-75.

98. Терюханова І. Ратифікація Україною Конвенції ООН про права інвалідів: шлях до нових стандартів освіти осіб з інвалідністю / І. Терюханова, Н. Стульпінас. *Україна: аспекти праці*. 2013. № 5. С. 28-32.

99. Тицька Я. О. Особливості змісту освітніх правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 6-1. Том 1. С. 84-87

100. Тицька Я.О. Підстави розмежування понять «освітні правовідносини» та «відносини у сфері освіти». *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць*. Одеса : Юрид. л-ра, 2013. Вип. 67. С. 260–267.

101. Тицька Я.О. Суб'єктний склад освітніх правовідносин. *Порівняльно-аналітичне право : електронне наукове фахове видання*. 2013. №2. С. 62–65. URL: http://www.pap.in.ua/2_2013/Tytska.pdf

102. Годосова Г. І. Шляхи розвитку державно-громадського управління освітою в Україні: європейський досвід та українська реальність. *Державне управління : теорія та практика*. 2010. №1. 9 с.

103. Управління навчальним закладом: підручник / С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 516 с.

104. Управління освітою: рефлексивний підхід: колект. монограф. / за заг. ред. проф. В.В. Крижка. Бердянськ, Видавець Ткачук О.В., 2016. 608 с.

105. Філіпова В. Д. Модернізація державної політики в галузі освіти України. *Наукові праці. Серія «Державне управління»*. 2013. Т. 208, вип. 196. С. 40 – 44.

106. Філіппова В. Д. Проблема систематизації та кодифікації законодавства в галузі освіти України. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. № 1. 11 с. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/E-Journals/Ttpdu/2013_1/Fil_s.pdf.

107. Філіппова В. Д. Законодавство як чинник державної політики в галузі освіти України: нормативно-правовий аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 10. С. 155-158.

108. Хохленко О. Правове забезпечення вищої освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 5. С. 36-38.

109. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 365с.

110. Цимбалюк В.С. Науково-освітнє право України: методологічні, концептуальні, доктринальні положення до стратегії державної політики розвитку країни. *Інформація і право* №2(17)/2016. С. 173-180

111. Чалий Ю. І. Суб'єкти освітніх відносин. *Право і безпека*. 2016. № 2 (61) С. 108 – 112.

112. Шаповал Р. В. Правове регулювання освіти в Україні. *Форум права*. 2011. № 1. С. 1110–1115. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11srvovu.pdf>.

113. Шарата Н. Г. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності вищої школи. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2012. Вип. 100. С. 432–434.

114. Шевченко В.М. Особливості формування механізмів державного управління вищими навчальними закладами в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку України. *Державне будівництво*. 2010. №1. 13 с.

115. Шинкарук В.Д. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України / В. Д. Шинкарук, І. І. Бабин, Г. В. Терещук. *Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції* : матеріали регіонального наук.-практ. семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. С. 7–16.
116. Шинкарук О. В. Якість вищої освіти та її правове забезпечення в Україні. *Науковий вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*. 2015. № 208. С. 383-395.
117. Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 4. Н–П / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін.] Київ : Укр. енцикл., 2002. 720 с.
118. Education at a Glance 2021. OECD Indicators. <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>
119. Education at a Glance 2022. OECD Indicators. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
120. Education at a Glance 2023. OECD Indicators. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
121. Education, training, youth, sport. An official website of the EU: https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/education_training_youth.html?root_default=SUM_1_COD ED%3D15&locale=en
122. ENIC UKRAINE. Національний інформаційний центр академічної мобільності. URL : <https://enic.in.ua/index.php/ua/>
123. European Education Area. An official website of the European Union. URL : <https://education.ec.europa.eu/>
124. Google Академія. (2022). Європейське співробітництво в галузі освіти https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=European+cooperation+in+education+and+training+&btnG=
125. Myroshnychenko, V., Amelicheva, L., Martyniuk, O., Pyroha, I., Qaracayev, C. (2021). Implementation of constitutional human rights and social guarantees of security in the context of digitalization. *Amazonia Investiga*, 10(45), 265-271. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.26>. ISSN: 2322-6307. (Web of Science). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1765>
126. OECD Education Statistics. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/education/data/oecd-education-statistics_edu-data-en
127. OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics. Concepts, Standards, Definitions and Classifications. 2018. <https://doi.org/10.1787/9789264304444-en>
128. Think Tank European Parliament (Аналітичний центр Європарламенту. Освіта). URL: <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/research/advanced-search?textualSearch=Education>

Міжнародні договори у сфері освіти

- **Загальна декларація прав людини**, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року (стаття 26). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- **Женевська Конвенція про захист цивільного населення під час війни**, від 12 серпня 1949 року (ст. 24, 50, 94). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154?find=1&text=%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82#Text
- **Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини)**, від 04.11.1950 року. Ради Європи, ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text та **Додатковий протокол до Конвенції** про захист прав людини та основоположних свобод. Париж, 20 березня 1952 року. Стаття 2. Право на освіту. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/96/f23689n529.pdf>
- **Конвенція про статус біженців**, від 28 липня 1951 року, ухвалена в Женеві конференцією повноважних представників, скликаній відповідно до резолюції 429 (V) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1950 року. Набула чинності 22 квітня 1954 року. (Стаття 22). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text
- **Конвенція з подолання дискримінації в освіті**, прийнята 14 грудня 1960 року Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). Набрання чинності: 22 травня 1962 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text
- **Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації**, прийнята 21 грудня 1965 року Генеральною Асамблеєю ООН. (ст. 5, 7). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text
- **Міжнародний пакт про громадянські і політичні права**, прийнято Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, набув чинності 23 березня 1976 року. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 року. (стаття 18). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
- **Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права**, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року і набрав чинності 3 січня 1976 року. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР

N2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973 року. (статті 13-14). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

- **Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок** від 18 грудня 1979 р. (стаття 10). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

- **Декларація про свободу вираження поглядів та інформації** від 29 квітня 1982 року, Декларація Комітету міністрів Ради Європи. Документ 994_885. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_885?find=1&text=%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82#w1_1

- **Декларація про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту та добробуту дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновленні на національному і міжнародному рівнях** від 3 грудня 1986 р. (ст.ст. 3, 5), прийнята 41-ю сесією ГА ООН. URL : https://leksika.com.ua/13911220/legal/deklaratsiya_pro_sotsialni_ta_pravovi_printsipi_stos_ovno_zahistu_i_blagopoluchchya_ditey_osobливо_pri_per

- **Декларація про право на розвиток** від 1986 р. (стаття 8). Прийнята 41-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 4.XII 1986. URL : <https://cyclop.com.ua/content/view/1032/58/1/12/>

- **Конвенція про права дитини**, від 20 листопада 1989 року. Редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року. Ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91 р. Право на освіту та виховання (ст.ст. 23, 28, 29, 31). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text; <https://www.unicef.org/ukraine/media/2596/file/Convention%20in%20Ukrainian.pdf>

- **Конвенція про технічну і професійну освіту** від 10 листопада 1989 року. Париж. Прийнята Генеральною конференцією на двадцять п'ятій сесії ЮНЕСКО. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/157021_157021

- **Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей** (ООН, Нью-Йорк, 30 вересня 1990 року). URL : <http://um.co.ua/1/1-6/1-6644.html>

- **Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей**, прийнята ГА ООН 18.XII 1990 року. (Частина III, ст. 12.4, 30, частина IV, ст. 43-1, 45-1). URL : https://www.zakon.cc/law/document/read/995_203

- **Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин**, від 18.XII 1992 року. Схвалена ГА ООН на своїй 47-й сесії. (ст. 4). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text

- **Саламанська Декларація та Рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами** (1994 року). (м. Саламанка). ЮНЕСКО. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text
- **Гамбурзька декларація про навчання дорослих 1997 року**. ЮНЕСКО. URL: <https://uil.unesco.org/adult-education/confintea/adult-education-hamburg-declaration-agenda-future>
- **Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабонська конвенція)** (Лісабон, 11 квітня 1997 р.). Ратифіковано Законом України N1273-XIV (1273-14) від 03.12.99. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308#Text
- **Сорбонська декларація** - Спільна Декларація "Про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти" чотирьох міністрів, що представляють Великобританію, Німеччину, Францію і Італію. Париж, Сорбонна, 25 травня 1998 року. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/sorbonska-deklaracziya.html>
- **Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці Міжнародної організації праці**, від 17.06.1999 № 182, ратифікованою Законом України від 05.10.2000 № 2022-III. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text
- **Болонська декларація** - Спільна декларація міністрів освіти Європи "Європейський простір у сфері вищої освіти". Болонья, 19 червня 1999 року. Документ 994_525. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525#Text
- **Декларація тисячоліття ООН** (резолюція Генеральної Асамблеї ООН 55/2 від 8 вересня 2000 року). URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
- **Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження** від 2005 року. Ратифіковано Законом України N 1811-VI (1811-17) від 20.01.2010. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008#Text
- **Європейська соціальна хартія** (переглянута). Страсбург, 3 травня 1996 року. (Стаття 7). Рада Європи. Хартію ратифіковано із заявами Законом України № 137-V від 14.09.2006, ВВР, 2006, N43. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text

- **Підсумковий документ Світового саміту 2005 року.** Прийнято резолюцією 60/1 Генеральної Асамблеї ООН від 16 вересня 2005 року. (Розділ II. п. Освіта). URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/outcome2005.shtml
- **Конвенція про права осіб з інвалідністю** від 13.12.2006 / ООН. (ст. 24). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
- **Декларація про права корінних народів**, від 13 вересня 2007 року, схвалена ГА ООН. (ст. 14, 15, 17, 21). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text
- **Хартія Європейських університетів з питань безперервної освіти** (2008 р.), розроблена Європейською асоціацією університетів. URL : <https://pon.org.ua/international/65-khartija-yevropejskikh-universitetiv-z-pitan.html>
- **Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини** від 11 травня 2010 року. Ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b9361>
- **Декларація про освіту та підготовку у галузі прав людини**, від 19 грудня 2011 року. Прийнятий резолюцією 66/137 Генеральної Асамблеї ООН. URL : https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hr_education.shtml
- **Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.** Офіційний вісник України, 75(1), 83. **2014.** URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
- **Інчхонська декларація Освіта-2030: забезпечення загального інклюзивного та справедливого якісної освіти та навчання протягом всього життя 2015 р.** ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та ін. URL: <https://pon.org.ua/international/4171-inchxonska-deklaraciya-koncepciya-rozvitku-osviti.html>
- **Цілі сталого розвитку** (ЦСР, відомі також як Глобальні цілі). Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «**Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року**» (англ. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development), від 25 вересня 2015 року. (Ціль №4 «Якісна освіта»). URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>

- **Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій вищої освіти** (листопад 2019 року). Прийнята на 40-ій сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО. URL : <https://www.unesco.org/en/higher-education/global-convention>
- **Декларація ОЕСР про побудову рівноправного суспільства через освіту** (від 08.12.2022 року). Декларація була розроблена членами ОЕСР і прийнята з нагоди міністерського засідання Комітету з освітньої політики (EDPC). URL : <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0485>
- **Декларація Комітету Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні про обмеження участі Російської Федерації та Білорусі у засіданнях Лісабонського комітету від 28 лютого 2023 року.** Париж. URL : <https://www.coe.int/en/web/education/-/declaration-adopted-by-the-lisbon-recognition-convention-committee-on-the-participation-of-the-russian-federation-and-belarus>

Нормативно-правові акти Європейського Союзу у сфері освіти

- **Хартія основних прав Європейського Союзу** від 2000 р. (Стаття 14. Право на освіту). Хартія набула повної юридичної сили лише з набранням чинності Лісабонського договору 1 грудня 2009 року. URL : <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>
- **Звіт Ради ЄС з питань освіти для Європейської Ради про конкретні майбутні цілі систем освіти та навчання.** Рада Європейського Союзу. (2001). <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5980-2001-INIT/en/pdf>
- **Декларація Європейської комісії і міністрів освіти європейських країн з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти в Європі (Копенгагенська декларація)** від 30 листопада 2002 року. Копенгаген. Європейська Комісія. URL: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocationalpolicy/doc/copenhagen-declaration_en.pdf.
- **Висновки Ради ЄС від 5 травня 2003 р. щодо базових рівнів середньоевропейської успішності в освіті та навчанні (Контрольні показники).** Офіційний журнал, С134, 3–4. Рада Європейського Союзу. (2003). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003XG0607\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003XG0607(01))
- **Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя"** від 18 грудня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text
- **Рекомендація Європейського Парламенту і Ради 2008/С 111/01 «Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом життя»** від 23 квітня 2008 р.

- Висновки Ради ЄС від 12 травня 2009 року щодо стратегічних рамок європейського співробітництва в галузі освіти та професійної підготовки (ET 2020). Рада Європейського Союзу. (2009). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52009XG0528%2801%29>
- Інформаційний бюлетень ЄС «Вища освіта» від 01-09-2017. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/04A_FT\(2013\)051304](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/04A_FT(2013)051304)
- Висновки Ради ЄС щодо просування до бачення європейського освітнього простору. Офіційний журнал, С 195, 7–12. Рада Європейського Союзу. (2018). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607\(01\)&rid=6](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0607(01)&rid=6)
- Резолюція Ради ЄС щодо подальшого розвитку Європейського освітнього простору для підтримки орієнтованих на майбутнє систем освіти та навчання. Офіційний журнал, С 389, 1–6. Рада Європейського Союзу. (2019). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019G1118%2801%29>
- Резолюція Ради ЄС щодо стратегічних рамок європейського співробітництва в освіті та навчанні в напрямку Європейського освітнього простору та за його межами (2021-2030). Офіційний журнал, С 66, 1–21. Рада Європейського Союзу. (2021). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021G0226%2801%29&qid=1617706323424>
- Повідомлення Комісії до Європейського парламенту, Ради, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету регіонів: Зміцнення європейської ідентичності через освіту та культуру. Європейська комісія. (2017). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2017%3A673%3AFIN>
- **Європейський освітній простір.** Короткий огляд від 04-03-2020. Аналітичний центр Європейського Парламенту (2020). [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2020\)646205](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2020)646205)
- Комунікація Комісії з Європейським Парламентом, Радою, Європейським економічним і соціальним Комітетом та Комітетом регіонів про досягнення **Європейського простору освіти** до 2025 року. Європейська Комісія. (2020). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN%20/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0625>
- **Європейський освітній простір і стратегічні рамки освіти та навчання до 2030 року.** Брифінг. Аналітичний центр Європейського парламенту. (2021). [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690630/EPRS_BRI\(2021\)690630_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690630/EPRS_BRI(2021)690630_EN.pdf)
- **Європейський освітній простір: краща освіта для всіх.** Короткий огляд від 16-05-2022. Аналітичний центр Європейського Парламенту (2022). [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2022\)729416](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2022)729416)

Нормативно-правові акти України у сфері освіти

- **Конституція України**, від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- Закон України «**Про освіту**», від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Закон України «**Про повну загальну середню освіту**», від 16 січня 2020 року №463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Закон України «**Про позашкільну освіту**», 22 червня 2000 року №1841-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
- Закон України «**Про дошкільну освіту**», 11 липня 2001 року № 2628-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
- Закон України «**Про охорону дитинства**», від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
- Закон України «**Про професійну (професійно-технічну) освіту**», від 10 лютого 1998 року №103/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- Закон України «**Про фахову передвищу освіту**», від 6 червня 2019 року №2745-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
- Закон України «**Про вищу освіту**», від 1 липня 2014 року №1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Закон України «**Про наукову і науково-технічну діяльність**», від 26 листопада 2015 року №848-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
- Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 924 «Питання національного інформаційного центру академічної мобільності». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/924-2011-%D0%BF#Text>
- Концепція НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ). Ухвалена рішенням Колегії МОН України 27/10/2016 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» від 05.05.2015 № 504, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 травня 2015 за № 614/27059 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 05 вересня 2022 року № 784, зареєстрованого

в Міністерстві юстиції України 21 жовтня 2022 р. за №1288/38624). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-22#n2>

- Наказ Міністерства освіти і науки України 05 травня 2015 року № 504 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 05 вересня 2022 року № 784) «Порядок визнання здобутих в іноземних закладах вищої освіти ступенів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15#n17>

- Наказ Міністерства освіти і науки України 05 травня 2015 року № 504 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 05 вересня 2022 року № 784) «Порядок визнання в Україні документів про загальну середню, професійну (професійно-технічну), фахову передвищу освіту, що відповідають 2-5 рівням Національної рамки кваліфікацій, виданих закладами освіти іноземних держав». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0615-15#n4>

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Володимир Олександрович МИРОШНИЧЕНКО

МІЖНАРОДНЕ ОСВІТНЄ ПРАВО У СХЕМАХ ТА ТАБЛИЦЯХ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 11.07.2024. Формат 70x100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 8,15. Тираж 300 прим.

ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури»
вул. Електриків, 23 м. Київ 04176
тел./факс 044-425-01-34

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4162 від 21.09.2011 р.